

61. Torstaina 21 päivänä syyskuuta 1995

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi kansanterveyskertomuksen antamisesta eduskunnalle 1555

Hallituksen esitys 48/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

Ensimmäinen käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain 3 luvun 20 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 74/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1995 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 4 d §:n ja merimieseläkelain muuttamisesta 1556

Hallituksen esitys 56/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain, valtion eläkerahastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys 51/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 7/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 ja 15 §:n muuttamisesta 1556

Hallituksen esitys 54/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Lähetekeskustelu

6) Hallituksen esitys laeiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta 1557

Hallituksen esitys 76/1995 vp

7) Hallituksen esitys kuntien kulttuuri-toiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 1575

Hallituksen esitys 77/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta „

Hallituksen esitys 78/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta „

Hallituksen esitys 79/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain
väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain
voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. 1576

Hallituksen esitys 80/1995 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi oppisopi-
muskoulutuksesta annetun lain 16 §:n
muuttamisesta ja oppisopimuskoulutuk-
sesta annetun lain 16 §:n soveltamisesta
vuosina 1995 ja 1996 annetun lain kumoaa-
misesta ”

Hallituksen esitys 81/1995 vp

12) Hallituksen esitys rikosasioiden oi-
keudenkäyntimenettelyn uudistamista ali-
oikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi 1577

Hallituksen esitys 82/1995 vp

13) Hallituksen esitys laiksi kihlakun-
nansyyttäjästä sekä laiksi rangaistusmää-
räysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3
momentin kumoamisesta 1580

Hallituksen esitys 83/1995 vp

14) Hallituksen esitys laiksi hovioikeu-
den päätösvaltaisen kokoonpanon väliai-
kaisesta muuttamisesta annetun lain 1 ja
4 §:n muuttamisesta 1582

Hallituksen esitys 84/1995 vp

15) Hallituksen esitys laiksi lääninoi-
keuslain muuttamisesta ja 10 §:n väliaikai-
sesta muuttamisesta annetun lain voi-
maantulosäännöksen muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 85/1995 vp

16) Hallituksen esitys laiksi poliisin hal-
linnosta annetun lain muuttamisesta 1583

Hallituksen esitys 86/1995 vp

17) Hallituksen esitys laiksi Siemenpe-
runakeskuksesta ”

Hallituksen esitys 87/1995 vp

18) Hallituksen esitys laiksi riistanhoi-
tomaksusta ja pyyntilupamaksusta anne-
tun lain 3 §:n muuttamisesta 1584

Hallituksen esitys 88/1995 vp

19) Hallituksen esitys laiksi sähkölain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 89/1995 vp

20) Hallituksen esitys laiksi huoltovar-
muuden turvaamisesta annetun lain muut-
tamisesta ”

Hallituksen esitys 90/1995 vp

21) Hallituksen esitys laiksi pienyrittä-
jän vuosilomarahasta annetun lain ku-
moamisesta ”

Hallituksen esitys 91/1995 vp

22) Hallituksen esitys laiksi maatalous-
yrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 92/1995 vp

23) Hallituksen esitys laiksi tapaturma-
ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta
1996 perittävästä maksusta 1587

Hallituksen esitys 93/1995 vp

24) Hallituksen esitys laiksi tapaturma-
virastosta annetun lain kumoamisesta ”

Hallituksen esitys 94/1995 vp

25) Hallituksen esitys laiksi rintamave-
teraanien kuntoutuksesta annetun lain
5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 95/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Aaltonen, Aho, Alaranta, Dromberg,
Gustafsson, Huttu-Juntunen, Hämäläinen, Jäät-
teenmäki, Kalliomäki, Karhunen, Korhonen R.,
Laaksonen, Lehtosaari, Lipponen, Manninen,

Mönkä re, Norrback, Nyby, Ojala R., Olin, Paasilinna, Paasio, Perho, Pesälä, Pietikäinen S., Piha, Rantanen, Rask, Rinne, Saarinen, Skinnari, Soininvaara, Tiilikainen, Tiuri, Tulonen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Viinanen, Viitamies ja Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Norrback, Soininvaara, Skinnari, Aaltonen, Korhonen R. ja Hämäläinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Paasio, Tykkyläinen ja Uotila, virkatehtävien takia edustajat Kalliomäki, Lipponen, Mönkä re ja Viinanen sekä yksityisasioiden takia edustajat Gustafsson, Perho, Piha, Rask, Saarinen ja Virtanen,

tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden takia edustajat Aho, Alaranta, Dromberg, Laaksonen, Manninen, Olin, Paasilinna, Tulonen ja Törnqvist sekä

tämän kuun 28 päivään yksityisasioiden takia ed. Tiilikainen.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 14 päivänä syyskuuta 1995 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 31.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi kansanterveyskertomuksen antamisesta eduskunnalle

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 48/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain 3 luvun 20 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 74/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tällä lailla suodaan omaisuudenhoito yhtiö Arsenalille, toisin sanoen roskapankki Arsenalille vapautus ulosottolain mukaisen vakuuden asettamisesta siinä tapauksessa, että omaisuudenhoito yhtiö ulosoton kautta hakee saataviaan. Tämä asia on tullut ajankohtaiseksi sikäli, että omaisuudenhoito yhtiö Arsenalin taustalla ollut elävä ruumis, säästöpankkijärjestelmä, menettää olemassaolon oikeutensa. Näin ollen, kun tähän saakka Arsenal on toiminut tämän järjestelmän oikeuksien perusteella, niin nyt laki antaa itsenäisen oikeuden omaisuudenhoito yhtiölle tässä ulosottolain tarkoittamassa asiassa.

Tämä asia on sellaisenaan aivan ok. Tällainen oikeus on tietysti annettava, koska Arsenal jouuu ulosottoteitse hakemaan saatavia, niin kuin mikä pankki hyvänsä. Mutta tietyllä tavalla tämä laki jälleen kerran korostaa Arsenalin pankkiominaisuutta. Toisin sanoen se on todella entistä enemmän pankki, vaikka tähän asti siitä on puhuttu pankkina vain "roskapankin" yhteydessä.

Tämä yhtiö perustettiin aikanaan tarkoitukseksi, että se mahdollisimman nopeasti realisoitavallaan yhteiskunnan haltuun joutuneen omai-

suuden. Tämän "pankin" palvelukseen pestattiin säästöpankkijärjestelmästä sellaisia pankinjohtajia, joista varsin usea oli joutunut jättämään paikkansa siinä tarkoituksessa, että he olivat syyllistyneet luotonantoon, joka ei ollut normaalien pankkiehtojen mukaista.

Tämä on tietynlainen ensikoti tai sanotaanko nyt jälkikoti tällaisille pankinjohtajille. Heidän palkkansa ovat varsin korkeita. Kaikki heidän etunsa on turvattu. He ovat siellä herran huomassa nostamassa korkeata palkkaa. (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän edustajia kuuntelemaan puhujaa ja käymään muut keskustelut salin ulkopuolella. Ed. Aittoniemi voi jatkaa!

Puhuja: Kiitoksia, rouva puhemies! Eihän tämä nyt niin kauhean tärkeätä ole, mutta ... (Ed. Lindroos: On siinä osa!) — On siinä osa varmastikin, ed. Lindroos.

Kun olen kuunnellut muun muassa Sipilän puheita, joka johtaa roskapankkia, niin pankin elinikä jatkuvasti kasvaa. Nyt sen katsotaan pystyvän lopettamaan toimintansa pitkälti 2000-luvun puolella. Minä olen ennenkin useita kertoja tältä puhujankorokkeelta korostanut sitä, että kun ei vain tässä nyt tätä suojatyöpaikkaa tarkoituksellisesti kehiteltäisi ja pidettäisi roskapankki Arsenalia ikuisesti voimassa ja työpaikkana.

Minä olen sitä mieltä, niin kuin varmasti moni muukin, että tämän roskapankin toimia pitäisi huomattavasti paremmin valvoa, asettaa jonkinlainen seurantaryhmä, joka objektiivisesti seurailisi tämän roskapankin toimia, ettei taas keran Ilta-Sanomien ja Iltalehden sivuilla, Helsingin Sanomissa ja televisiuutisissa mainittaisi, minkälaisia väärinkäytöksiä on alkanut tästä jättimäisestä Arsenalista tulemaan esille.

Minä olen ehkä vainoharhainen, mutta minä tunnen, että tällainen mahdollisuus on olemassa. Tästä tulee todellinen mätämuna suomalaisessa yhteiskunnassa tulevaisuudessa, ja rouva puhemies, korostan edelleen sitä, että Arsenalin toimia pitää seurata tarkemmin, ettei siitä tule yksi pankkijärjestelmän osa, joka muodostuu hyvin kalliiksi suomalaiselle yhteiskunnalle lähivuosi-

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 4 d §:n ja merimieseläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 56/1995 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 6/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain, valtion eläkerahastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 51/1995 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 7/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 ja 15 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 54/1995 vp

Ympäristövaltiokunnan mietintö 3/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaltiokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laeiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 76/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Tänään on lähetekeskustelussa hallituksen esitys n:o 76, joka pitää sisällään ulkomaalaisten suurituloisten veroalennuksen. Edellinen eduskunta ei tätä vastaavaa lakia hyväksynyt.

”Minusta tämä esitys on monessa mielessä hyvin iljettävä. Se pokkaa ulkomaisille yrityksille nöyrällä tavalla, asettaa palkansaajat hyvin eri-arvoiseen asemaan, paljastaa Suomen veropoliitiikan täydellisen konkurssin. Verorasituksen korkeudesta ei ole mitään erimielisyyttä, mutta jos sitä halutaan lieventää palkansaajien osalta, niin toki se pitää tehdä kaikkien niistä osalta, jotka tässä maassa työtä tekevät, siihen katso-matta, mikä on heidän työnantajansa tai mikä on heidän aikaisempi verohistoriansa.”

Näin ed. Nikula arvosteli edellisen hallituksen antamaa esitystä ulkomaalaisten suuripalkkaisten erityisverokohtelusta.

Nyt hallitus esittää, että ulkomailta tulevat suuripalkkaiset johtajat ja asiantuntijat, joiden palkka on yli 35 000 markkaa kuukaudessa, pääsisivät 35 prosentin verolla. Onko tällä hallituksella moraalialue lainkaan?

On pakko kysyä hallituksen moraalien perään, kun hallitus samaan aikaan esittää monia huononnuksia omille kansalaisilleen sosiaaliturvaan. Hallitus ei jätä edes perusturvaa rauhaan, vaan esittää sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistamista tulottomilta, hautausavustusten lopettamista ja työmarkkinatuen saannin rajoittamista alle 20-vuotiailta. Lisäksi suunnitellaan 20–24-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien työmarkkinatuen puolittamista noin 1 300 markkaan kuukaudessa.

Hallituksen esitys on myös voimakas epäluotamuslause suomalaiselle koulutusjärjestelmälle, joka ei pysty tuottamaan päteviä johtajia ja asiantuntijoita, vaan ne on hankittava ulkomailta. Tuleekohan kaikkien tohtoreiden tutkintojen

oikeellisuus tarkistettua vai tuleeko uusia ohmanneja Suomeen?

Tavallinen palkansaaja joutuu maksamaan 35 prosentin veron jo noin 120 000 markan vuotuisella eli 10 000 markan kuukausituloilla. Jos palkkatulot ovat 35 000 markkaa kuukaudessa eli 420 000 markkaa vuodessa, normaalivero on noin 52 prosenttia tuloista. Siten tällaiset suurituloiset ulkomailta tulevat johtajat saavat vähintään 17 prosenttiyksikön alennuksen veroasteeseensa, jos hallituksen esitys hyväksytään. Vaikka suurten tulojen verotusta pidettäisiin kireänä, yli 35 000 markan kuukausituloja ansaitsevaa tuskin voi pitää heikko-osaisena, joka tarvitsee erityistä yhteisvastuuta, jonka kantajaksi hallitus itseään nimittää. Normaalisissa verotuksessa 35 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevalle jää käteen kuitenkin noin 17 000 markkaa kuukaudessa. Jos tällainen tulo ei riitä kansainvälisesti toimivalle yhtiölle, yhtiöllä lienee varaa maksaa tarvittaessa suurempaakin palkkaa.

”On aivan pöyristyttävää, että tämä hallitus kehtaa tuoda tämän lakiesityksen eduskuntaan tietäen erittäin hyvin sen, missä kurimuksessa suomalaiset palkansaajat ovat verotuksen suhteen, tietäen, mikä on työttömyyden ja pienituloisten ihmisten hätä tällä hetkellä. Ei löydy todellakaan perusteita alentaa nyt ulkomaalaisten tuloverotusta Suomessa. -- Arvoisa puhemies! Tälle hallituksen lakiesitykselle toivon yhtä ratkaisua eduskunnassa. Minusta se tulee hylättyä.”

Näin ed. Outi Ojala, kun vastaava lakiesitys oli edellisen kerran eduskunnan käsittelyssä.

Ed. O. Ojalan kantaan on helppo yhtyä. Ylimääräisen veroalan antamiseen suurituloisille ulkomaalaisille ei löydy kestäviä perusteita eikä myöskään moraalisia perusteita sen toteuttamiseksi.

Tiukimman puheenvuoron edellisen hallituksen vastaavaa esitystä vastaan käytti ed. Seppänen. Siihen kantaan on hyvä yhtyä: ”Hallitus on tuomassa Suomeen uuden veroräksin, jolla jae-taan sellaisia superetuja Suomessa, mitä aikai-semmin ovat tunnuneen Euroopassa saamaan vain EU:n palveluksessa olevat henkilöt”. Näin ed. Seppänen.

Arvoisa puhemies! Mielestäni kyseessä oleva lakiesitys tulisi hylätä.

Ministeri A I h o: Arvoisa puhemies! Ajattelisin esitellä laajemminkin lakiesitystä, ennen kuin keskustelussa onnistutaan kiihdyttämään itsensä sellaiseen mielenlaatuun, että unohtuu koko asia. Nimittäin lakiesitys on osa kansainvälisen vero-

tuksen uudistamispakettia, jossa on monia hyvin tärkeitä asioita, joihin toivon kansanedustajien kiinnittävän huomiota ennen valiokuntaan lähettämistä.

Ensimmäisenä suurena periaatteena on, että meillä lakiesityksen hyväksymisen jälkeen tulee tilanne, jossa aikaisemmin kesken vuotta ulkomaille lähtevä työntekijä tulee menettämään sen veroedun, jonka on saanut tähän saakka suomalaisessa verotuksessa. Tämä nk. kuuden kuukauden sääntö, johon edellä viitataan, tullaan siis nyt kumoamaan. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilö, joka työskentelee ulkomailla kauemmin kuin vuoden verran, tulee kyseisessä maassa verovelvolliseksi, mutta ei voi vapautua, jos muutto tapahtuu kesken vuotta, kokonaan suomalaisesta tuloverotuksesta, vaan hänen ulkomaillakin saamansa tulot lasketaan tähän verotukseen.

Tätä voi pitää monessa mielessä hyvin suurena muutoksena erityisesti kaikkien niiden kohdalla, jotka ovat tottuneet tekemään paljon ulkomailla komennustöitä. Tästä syystä hallituksen esitykseen sisältyykin merkittävä vastaantulo tätä "rasitusta" kohtaan siten, että kun lopullinen vero Suomessa määritellään ulkomailla työtä tekevän kohdalla, siinä otetaan huomioon vähennyksenä aivan kuten esimerkiksi tällä hetkellä ulkomaanlähetystöissä työskentelevien kohdalla kohtuulliset muuttokustannukset, asuntokustannukset, lasten koulunkäyntikulut jne. Nehän ovat usein ulkomaille muutettaessa toisella tavalla järjestettäviä kysymyksiä kuin Suomessa.

Merkittävä muutos tämä on erityisesti entisen Neuvostoliiton alueilla rakennusprojekteissa työskentelevien kohdalla, sillä meillä on vielä voimassa oleva verosopimus entisen Neuvostoliiton alueen maiden kanssa niin, että kolme vuotta voi työskennellä ilman, että nykyisissä Ivy-maissa joutuu maksamaan lainkaan sikäläistä veroa. Tämä tarkoittaa silloin sitä, että rakennusprojekteissa mukana olleet työntekijät ovat voineet aina kolme vuotta tehdä työtä näissä rakennusprojekteissa ja ovat voineet välttyä paitsi venäläisestä verosta niin myös suomalaisesta verosta. Tämä muutos voimaan tullessaan merkitsisi siis merkittävän veroedun menetystä rakennusprojekteissa.

Kun kuitenkin tiedetään, että viennin hyvä menestys ja sen myönteisten vaikutusten leviäminen kotimarkkinoille on kohdannut melkein kaikkia paitsi että yksi on poissa eli rakennusteollisuus, niin hallitus on halunnut tässäkin asiassa tulla vastaan rakennusprojektien viejiä ja rakennusprojekteissa työskenteleviä siten, että

siirtymäsäännöksessä ehdotetaan kahden vuoden siirtymäaikaa tämän lain voimaantulolle. Tämä johtuu siitä, että parhaillaan neuvotellaan Venäjän ja muidenkin entisen Neuvostoliiton alueen maiden kanssa verosopimuksia, jotka tulevat merkitsemään joka tapauksessa muutoksia. Rakennusprojekteissa joudutaan sopeutumaan siihen, että kertakaikkinen veroetu tulee poistumaan ajan mittaan ja suomalaisissa rakennusprojekteissa työskentelevät joutuvat maksamaan työskenneltyään yli vuoden kyseisessä maassa sen maan tuloveroa. Tätä vastaantuloa pidän hallituksen puolelta hyvin tärkeänä ja merkittävänä ja toivon, että se rauhoittaa ehdottomasti rakennusalaan eikä vaikeuta uusia rakennusprojekteja ja niihin liittyvien sopimusten solmimista.

Tämän lisäksi tässä ehdotetaan myöskin taiteilijoiden ja urheilijoiden kohdalla noudatettavaksi 35 prosentin lähdeveroa. Tätä ratkaisua mietittäessä oli aika monenlaisia kansainvälisiä vaihtoehtoja. Esimerkiksi Ruotsissa ulkomaalaisia urheilijoita ja taiteilijoita, jotka tulevat maahan jonkin tapahtuman johdosta, verotetaan 15 prosentin lähdeverokannalla, mutta siihen ei sisälly minkäänlaista kustannusten vähennysoikeutta, niin että se on kertakaikkisesti se 15 prosenttia. Lausunnot ja näkemykset, joita tästä ehdotuksesta on annettu, olivat sillä tavalla hyvin monia näkökohtia sisällään pitäviä, että tässä on nyt päädytty kuitenkin 35 prosentin lähdeveroon. Urheilukilpailujen tai kulttuuritapahtumien järjestäjät voivat kuitenkin vähentää tästä verosta matkustus-, majoitus- ja muut sellaiset kulut, jotka tämän tilaisuuden järjestämisestä tai urheilijan tai taiteilijan kohdalla aiheutuvat. Näin ollen tosiasiallinen lähdevero ei olekaan tuo 35 prosenttia vaan 24.

Tähän sisältyy myös se puoli, josta ed. Kuoppa jo ennätti puhua. Ja mistä syystä? Euroopan unionin jäsenyyden myötä ja muutoinkin suomalaiset korkeakoululaitokset ja tutkimuslaitokset ovat tehneet hyvin monia sopimuksia tutkijavaihdosta ja opiskelijavaihdosta. Olen saanut lukuisan määrän kirjeitä muun muassa Pohjois-Karjalasta, Metsäntutkimuslaitoksesta, erilaisista yliopistojenkin yhteydessä toimivista laitoksista, joissa on kerrottu, että tutkijavaihdot eivät kertakaikkisesti toteudu, koska ulkomaiset tutkijat kokevat, että Suomessa on paljon asioita, joita he eivät pysty ennustamaan, eli Suomi kuulostaa vähän liian vaikealta ja eksoottiselta. Tämän lisäksi Suomessa on aivan liian korkea tulovero. Tutkijoiden palkat eivät ole niin suuria. Suomalainen verotuksen taso on siis muodostu-

nut todelliseksi esteeksi houkutella heitä tänne ja aikaansaada näin tutkijanvaihtosopimuksia. Tämähän on tärkeää sen tähden, että jos ei tänne tule ketään opettajia ja tutkijoita, täältäkään ei pääse opettajia ja tutkijoita vastaaviin tutkimuslaitoksiin maailmalla.

Tästä syystä nyt ehdotetaan, että opettajat ja tutkijat, jotka tekevät opetus- ja tutkimustyötä opetusministeriön tarkemmin määrittelemissä, julkisen vallan hyväksi tietämissä tutkimus- ja opetuslaitoksissa, pääsevät 35 prosentin lähdeveron piiriin riippumatta siitä, mikä on heidän palkkansa. Heillä säilyy edelleen valinnan oikeus, sillä tietyissä tilanteissa tavallinen normaali suomalainen tuloverotus on edullisempi kuin 35 prosentin lähdevero.

Mutta kun tutkimustyötä tehdään myöskin muualla kuin nk. julkisissa tutkimuslaitoksissa, korkeakouluissa jne., esimerkiksi Nokian yritysyhteistyössä on hyvin merkittävää tuotekehittelyä, on haluttu myöskin tulla vastaan tätä avainhenkilöiden vaihtoa ja heidän tänne saamisen tarvetta tarvittavaa kiertoa aikaansaamaan. Tästä syystä tähän sisältyy ehdotus, että avainhenkilöt, jos he ovat yksityisten yritysten palveluksessa tai muutoin palkkatyössä Suomessa, voivat myös päästä saman 35 prosentin lähdeveron piiriin. Mutta ei ole tarkoituksenmukaista, että verotta ja ratkaisisi päältä, kuka on avainhenkilö, tarpeellinen suomalaiselle tuotantoelämälle, tutkimustoiminnalle jne., koska sehän olisi harvinaisen työlästä ja ikävää puuhaa punnita ihmisten kykyjä. Sen vuoksi on ehdotettu tähän palkkausrajaa, joka on 35 000 markkaa kuukaudessa.

Lakiehdotus on ensinnäkin ehdotettu määräaikaiseksi. Halutaan saada kokemuksia siitä, onko tämä se tapa, jolla saadaan esimerkiksi juuri tällaisia avainhenkilöitä tutkimuksen ja opetuksen puolelle, tai poistuvatko ne ongelmat, jotka on yleisesti tiedetty, tämänkaltaisen ratkaisun kautta. Onko siis perää siinä, että Suomessa on liian korkea tuloverotuksen taso, ja tämä olisi esteenä tämäläisten henkilöiden Suomeen hakeutumisessa?

On muistettava, että 35 000 markkan palkkaa ansaitseva, joka on 35 prosentin lähdeveron piirissä, joutuu maksamaan normaalit työeläkemaksut, jotenka asiallisesti ottaen hänen verotuksensa nousee 40 prosentin tasolle. Mistään suuresta jättälestä ei ole kysymys, ja se tulee edullisemmaksi vasta sitten, kun ansaitsee yli 180 000 markkaa vuodessa. Kysymys on silloin siitä, että myöskin ne suomalaiset yritykset, joissa ehkä haetaan tutkimuskehitysosastolle johta-

jaa tai ylintä tutkijaa jne., joutuvat punnitsemaan, tarvitsevatko he näitä ulkomaalaisia henkilöitä ja joutuvat punnitsemaan sen palkanmäärityksen kautta.

Kaikissa sellaisissa maissa, arvoisa puhemies, joissa on samankaltainen progressiivinen tuloverotus kuin Suomessa, esimerkiksi Tanskassa, Hollannissa, Belgiassa, on vastaavanlaisia järjestyttä tehty ulkomaalaisten verotuksen osalta. Tanska, joka on ehkä lähinnä niitä olosuhteita, jotka myöskin Suomessa ovat, on ratkaissut asian samalla tavoin: Ulkomaalainen palkansaaja pääsee tämän lähdeveron piiriin tietyn palkkatason jälkeen, ja järjestely on kutakuinkin sama kuin tässä ehdotettu.

Minkälaisesta laajuudesta sitten on kysymys; tuleeko nyt sitten pilvin pimein Suomeen avainhenkilöitä, opettajia ja tutkijoita? Ei varmaan. Tanskassa tämänkaltaisen lähdeverotuksen piirissä on 800 henkilöä. Mutta jos ne 800 henkilöä ovat tärkeitä henkilöitä tuotekehittelyyn, tutkimukseen, tieteen näkökulmasta, he ovat varmasti tarpeellisia myöskin koko suomalaisen kansantalouden kannalta. Tästä syystä olen nähnyt tarpeelliseksi kokeiluluontoisesti kahden vuoden määräajalla tätä asiaa selvittää.

Tämän lisäksi haluan korostaa näiden avainhenkilöiden ja johtajien kohdalla myöskin sitä, että tässä ei ole mitään sellaista kiertomahdollisuutta, että voisi tulla ja mennä ja sen jälkeen aina yrittää järjestää itsensä tämän lähdeverotuksen piiriin. Kysymys on siitä, että kun kaksi vuotta on tullut täyteen tavalla tai toisella, niin siirtyy normaalin suomalaisen palkkaverotuksen piiriin, koska silloin on myöskin kohtuullista, että kyseinen ulkomaalainen palkanansaitsija osallistuu kaikkien niiden julkisten palvelujen rahoittamiseen ja muihin välttämättömiin asioihin, jotka verotuksen kautta meillä katetaan.

Vielä, rouva puhemies, sanon yhden asian, joka liittyy tähän kuuden kuukauden sääntöön, koska unohdin sen sanoa alussa. Työnantajien puolelta on aika lailla arvosteltu tämän veroedun menetystä. Kriitikki ei siis tule pelkästään näiden veronmaksajien taholta, jotka lähtevät ulkomaille kesken vuotta, sillä nyt tämä merkitsee sitä, että suomalaisten työnantajien, jotka lähettävät ihmisiä maailmalle työhön, pitää maksaa myöskin työnantajakulut. On mielestäni tärkeätä, että näin tapahtuu, koska suomalaiset työntekijät, olivatpa he sitten töissä missä tahansa maailmalla, ovat kuitenkin aina suomalaisen sosiaaliturvan piirissä. Tästä syystä on tärkeätä, että työnantajat myöskin huolehtivat oman osuutensa.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä ehdotus ei ole se tärkeä, moraaliton ehdotus, joka kiihotti miehiä viime eduskuntakaudella. Tässä ei ole tehty sellaista rajausta, että vain ulkomaalaisten yritysten johtajat olisivat lähdeverotuksen piirissä. Tässä on selvä määräaika. Tässä on lähdetty tukemaan avainhenkilötulkintaa nimenomaan opettajien ja tutkijoiden tarpeesta käsin. Sillä halutaan tähdätä siihen, että me saamme Suomeen niitä ihmisiä, joita keskeiset suomalaiset yritykset tarvitsevat kehittämään tuoteistansa entistä kilpailukykyisempiä maailman markkinoilla.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa todellakin siteerasi aivan oikein sanojani. Seesitys n:o 1 vuodelta 1994, jota luonnehdin iljettäväksi, oli iljettävä sen takia, että se maistui äärettömän pahalta ja siinä oli joku erittäin epämiellyttävä sivumaku.

Tätä esitystä, kun se tuli hallituksen piirissä esille, vihreiden puolesta tietysti tarkasteltiin hyvin tarkkaan. En nyt muista, ottiko ministeri Haavisto sen pöydälle vai vetikö ministeri Alho sen esittelystä pois, että me saimme tämän saman informaation, jonka ministeri Alho tässä esitti, minkä jälkeen emme enää ryhtyneet hallituksen piirissä hakemaan uusia pöydälleottajia. Ministeri Haavisto oli tehnyt sen, minkä yksi ministeri hallituksessa voi tehdä.

Nyt tietysti on tarkastettava täällä eduskunnassa, missä määrin tässä on näitä iljettäviä piirteitä, kyllä tämä edelleenkin pahalta maistuu, mutta onko sitä sivumakua saatu sen verran vähennettyä, että se ehkä kokonaisuudessaan menee läpi. Tästä, arvoisa puhemies, minulla ei ole vielä mielipidettä, kun tämä asia täytyy valio-kunnassa tarkastaa.

Tällainen esitys tietysti, arvoisa puhemies, on opposition juhlaa. Kysymys on vain siitä, kuka tässä asiassa on oppositiossa. Kristillinen liitto oli hallituksessa, kun edellinen esitys annettiin. Se oli keskustan Esko Ahon hallitus, jossa kokoomus oli. Myönnän, että edustajat Kuoppa ja Tennilä ovat aitoja oppositioihmisiä tässäkin asiassa.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä on iljettävä esitys, oli edellisellä kerralla ja on nytkin. En minä ymmärrä tuommoista vihreiden suorittamaa takinkääntöä tässä asiassa, enkä myöskään vasemmistoliiton suorittamaa takinkääntöä tässä asiassa enkä demareiden suorittamaa takinkääntöä täs-

sä asiassa. Nimittäin kun tehdään veropolitiikkaa, lähtökohtana pitäisi olla se, että ihmiset ovat tasa-arvoisessa asemassa. Nyt asetetaan yksi ryhmä eriarvoiseen asemaan, parempaan asemaan kuin muut. Suomalaisen työntekijöiden asemaa ulkomailla heikennetään verotuksellisessa merkityksessä ja ulkomaalaisten, yli 180 000 markkaa vuodessa ansaitsevien, täällä olevien palkkajohtajien asemaa parannetaan.

Minä ihmettelen, missä on vasemmiston moraalii, mikä on vasemmistolainen veropolitiikka, milloin vasemmisto tuottaa tässä oikeiston paineessa sellaisia esityksiä, joilla lisättäisiin yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa. Pääomatulojen verotus jatkuu helppona. Meillähän ei veroteta suomalaisia pääomatulon saajia edes niin paljon kuin verotetaan tässä tapauksessa erikoisverohelpotuksia saavia ulkomaisia yritysjohtajia. Osingot ovat meillä edelleen kokonaan verovapaita. Myyntivoitoista menee 12,5 prosentin vero, ja pääomatulojen veroetuoikeuksien lopettaminen olisi yksi niitä asioita, joissa vasemmiston tulisi harjoittaa oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon tähtäävää veropolitiikkaa. Minä ihmettelen, milloinkahan se mahtaa alkaa. Kun minä kuuntelin ministeri Alhoa, olin kuulevinani sellaisia äänenpainoja, ettei se alakaan.

Ed. Norrback merkitään läsnä olevaksi.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kehotaisin ed. Seppää lukemaan eduskunnassa olevia hallituksen esityksiä muun muassa tuloverolain ja korkotulon lähdeverosta annetun lain muuttamisesta. Sanon, että tämä ei suinkaan ole mielestäni iljettävää. Meillä on jo tällä hetkellä ulkomaalaisten kohdalla aikamoista erilaisuutta. Esimerkiksi ne, jotka ovat Euroopan unionin palveluksessa, saavat täysin verottomia tuloja. Ne, jotka ovat myös YK:n palveluksessa, saavat täysin verottomia tuloja. Tästäkin syystä on mielestäni tarpeellista, että sellaisille henkilöille, joiden työpanoksesta aiheutuu suomalaiselle tutkimukselle ja tuotekehittelylle, yrityselimälle hyötyä, ainakin voidaan kokeilla tällaista porkkanaa. Ihan varmasti olen myös sitä mieltä, että Suomen tuloverotustakin pitää voida hieman lieventää. Tosin mitään suurta jättialea ei ole tulosaa, mikä on aivan oikein, koska meidän on pidettävä huoli hyvin toimivista palveluista ja kansalaisten perusturvasta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kysymys on vahvasti periaatteellinen. Taloudellista merkitystä tällä on hyvin vähän. Edellisen hallituksen esityksen aikana minä olin myönteinen tälle esitykselle ja perustelin sen myös vastavuoroisuudella. Ei tämä ole ainoa tilanne, jossa Suomessa tehdään tämän tyyppistä lainsäädäntöä. Eri muodoissa, niin kuin ministeri Alho totesi, vastaavanlainen käytäntö on myös muualla maailmassa.

Mutta, rouva puhemies, minä pyysin ed. Kuopan puheenvuoron perusteella vastauspuheenvuoron, mutta nappi ei ollut silloin enää käytössä. Jos sallitte, lausun hänelle ehkä vähän humoristisesti, kun hän totesi, että ei pidä ulkomailta hakea mitään, että me täältä kotimaasta löydämme kaikki: Ed. Kuoppa, jos Curt Lindströmiä ei olisi palkattu Ruotsista jääkiekkjoukkueen valmentajaksi, ei olisi laulettu torin laidalla aika vahvasti aikoinaan. Eikö totta? Lydiard hankittiin kovalla rahalla aikoinaan valmentamaan juoksijoita. Kun sitä ei ole enää tehty, suomalaiset taapertavat kaksi ja puoli kierrosta toisten perässä maaliin. Jalkapallojoukkueemme on täysin mitätön ja olematon. Kunhan palkattaisiin ja saataisiin ulkomainen valmentaja, silläkin alueella, ed. Kuoppa, olisimme jossakin vaiheessa ehkä maailman huipulla. Me tarvitsemme myös ulkomaista asiantuntemusta tietyissä asioissa, ja jonkinlaista houkutinta tietysti täytyy olla. Korostan sitä, että tämä on vastavuoroisuutta, ed. Kuoppa.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En voi olla toteamatta ed. Aittoniemelle, että valmentaja Lindström tuli, vaikkei nyt puheena olevaa lakia ollut olemassa, ja todennäköisesti jääkin tänne, vaikkei tätä lakia hyväksytä.

Yhdyn siihen, että taloudelliset vaikutukset ovat pienet, ja helppo on tietenkin tarttua yksityiskohtiin. Ministeri Alho perusteli lakiesitystä muun muassa sillä, että hän on saanut paljon kirjeitä Joensuusta. Minä olen aivan vakuuttunut siitä, että ministeri Alho on saanut monesta muusta epäkohdasta paljon kirjeitä ja kannattaisi myös ryhtyä muuttamaan niitä epäkohtia.

Sitten hän korosti erittäin paljon avainhenkilöitten merkitystä Suomelle. Minä uskallan väittää, että suomalaisia avainhenkilöitä löytyy tästä maasta myös erittäin paljon. Yritykselle eivät ainoastaan ulkomaiset avainhenkilöt ole tärkeitä vaan yhtä tärkeitä ovat suomalaiset avainhenkilöt. Minä voin suurin piirtein kuvitella, miltä

heistä tuntuu, kun naapurihuoneessa työskentelevä ulkomaalainen pääsee 24,70 prosentin verolla samanaikaisesti, kun suomalainen avainhenkilö maksaa huomattavasti enemmän. Toisin sanoen epäkohdat löytyvät meitä koskevasta verolainsäädännöstä eikä niinkään paljon ulkomailta tulneiden avainhenkilöitten verotuksesta.

Edustajat Soininvaara ja Skinnari merkitään läsnä oleviksi.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On sellainen sanonta, ettei auta itku markkinoilla, mutta nyt veromarkkinoilla näyttää itku auttavan. Itkijänä pitää vain olla ihan sopiva taho, ja nyt se on löytynyt eli korkeapalkkaiset ulkomaiset johtajat. Heille ministeri Alho on antamassa verohelpotuksen. Minusta tämä esitys on hyvin erikoinen. Ei löydy mitään oikeudenmukaisuusperustaa tällaiselle ehdotukselle, eikä tälle löydy mitään loogistakaan perustelua. Jos lähdetään siitä, että isopalkkaisille johtajille pitää antaa verohelpotus, jotta heitä tähän maahan saadaa, seuraava askel on tietysti se, että myös suomalaisille korkeapalkkaisille johtajille pitää antaa verohelpotus, jotta he pysyvät tässä maassa, nämä ns. avainhenkilöt. Eli aletaan tehdä todella tällaista kahdenlaista verotusta. Aletaan jakaa porukoita avainhenkilöihin ja niihin, jotka ovat lukossa, vai miten lieneekään, kokonaan potkaistut jo oven ulkopuolelle. Parin tonnin työttömiäkin verotetaan, mutta heistä ministeri Alho ei tunnu erityistä huolta kantelevan.

Minusta kansanedustajan kannat eivät voi sen mukaan muuttua, kuka mitäkin esittää ja mikä on hallituksen väri tai värittömyys. Se on sisältö, joka ratkaisee. Koko vasemmisto nosti täällä viime eduskuntakaudella erittäin kovan kritiikin perustellusti tätä esitystä vastaan. Tämähän oli jo viime eduskunnan aikana käsittelyssä. Pieniä muutoksia on tehty, mutta substanssi on sama. Vihreät arvostelivat. Tässä on näköjään niin käymässä, että katkera sivumaku näyttää poistuvan sen vuoksi, että hallitus maljoja, booleja voi nostella vähän palan painikkeeksi.

Ed. Aaltonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onko hallituksen piirissä lop-

puun saakka ajateltu lakiesityksen psykologista vaikutusta? Elämmehän, kuten hyvin tiedämme, yhteiskunnassa tilanteessa, jossa on jouduttu tinkimään ja leikkaamaan sosiaaliturvasta, ja nyt samanaikaisesti lievennettäisiin erään suurituloisen ryhmän progressiivista tuloverotusta, olkoonkin, että kyse on pienestä ulkomaalaisryhmästä. Kysynkin ministeri Alholta: Onko ajankohta lakialoitteelle loppuun saakka harkittu?

Ed. Ala - Nissilä: Arvoisa rouva puemies! Muutamilla sanoilla ajattelin saatella lakiesitystä, joka nyt on käsittelyssä. On todellakin niin, että viime vaalikaudella oli pitkälti saman sisältöinen esitys käsittelyssä. Nyt hallituksen esitys on laajempi. Tässä on eräitä hyviäkin kohtia, jotka varmasti ansaitsevat käsittelyn.

Viime kerralla lähinnä oli kysymys nimenomaan ulkomaisista avainhenkilöistä. Siinäähän kävi niin, kun valtiovarainvaliokunnan verojaostossa katsottiin lakiesitystä, että katsoimme, että me emme siinä tilanteessa kintaat kädessä emmekä heinäseipäälläkään lakiesitykseen koske. Sinne se hautautui verojaoston pöydälle. Se taitaa olla vieläkin ruskettuneena siellä hyllyllä. Sitä ei ole milloinkaan eduskunnassa käsitelty.

Silloin oli vastakkain kaksi kovaa: valtiovarainvaliokunnan verojaosto ja ministeri Viinanen. Tällä kertaa ulkomaisten avainhenkilöiden veroalen osalta on kaksi kovaa vastakkain: valtiovarainvaliokunnan verojaosto ja ministeri Alho. Voittajavetoja en käy veikkaamaan.

Viime kerralla, kun esitys oli esillä, silloin siinä oli hivenen eri luvut. Hallitus esitti silloin, että rahapalkan rajana olisi ollut 40 000 markkaa kuukaudessa ja veron suuruus 35 prosenttia palhasta. Se, niin kuin sanottu, ei milloinkaan tullut eduskunnassa käsiteltyä ja raukesi.

Tällä kertaa, niin kuin sanoin, lakiesityksessä on esimerkiksi ulkomaisten taiteilijoiden osalta ihan harkinnan arvoisia asioita mutta ulkomaisten avainhenkilöiden osalta ovat hieman luvut muuttuneet. Nyt kuukausipalkan rajana on 35 000 markkaa, veroprosenttina 35, johon ymmärtääkseni tulee eläkevakuutusmaksu 4,3 prosenttia päälle. Kuitenkin meillä korkein marginaalivero, joka tulee näissä tuloluokissa, on yleensä 39 prosenttia. Kun siihen tulee parikymmentä prosenttia ja ylikin kunnallisveroja ja palansaajan maksuja, silloin mennään yli 60 prosentin. Tässä on merkittävä veroale kyseessä.

Miksi tämä on arveluttava esitys? Onhan niin, että muissa maissa jossakin määrin on olemassa tämantapaisia järjestelyjä. Mutta Suomessahan

elämme veropolitiikassa siinä tilanteessa, että meillä on todella isoja ongelmia. Meillä on aivan liian korkea tuloverotus kokonaisuudessaan. Erityisesti meillä on erittäin paha verokiila, jota nykyisin pidetään ehkä pahimpana työllistämisen esteenä. Nämä ovat ne asiat, joihin meidän pitäisi kaikkein kiireellisimmin puuttua.

Toivoisin, että ministeri Alho voisi keskustella hallituspuolueen kansanedustaja Osmo Soininvaaran kanssa hallituksen nykyisestä verolinjasta. Ed. Soininvaaran on kritisoinut niitä painotuksia, joita nyt eduskunnan esityksissä on. Ne eivät ole työllisyyden kannalta parhaalla tavalla painotettuja. Yhdyn ed. Soininvaaran näkemykseen. Meidän pitäisi aivan välttämättä pieni- ja keskituloisille löytää helpotuksia, jotta voisimme työllistämiskynnyksiä madaltaa.

Viitataan myös aamu-tv:hen, jossa ed. Lammisen lisäksi oli muiden mielenkiintoisia esityksiä. Nimittäin selvitysmies Pekkanen puuttui nimenomaan tuloverotuskysymykseen työllisyyden näkökulmasta. Ministeri Alho, tämä on se kaikkein tärkein veropolitiittinen asia, joka meidän pitää ensin hoitaa ja sen jälkeen vasta puuttua avainhenkilökysymyksiin.

Toinen näkökohta, jonka vielä haluan esittää, on se, että jos veropolitiikassa on joitakin periaatteita, ylitse kaikkien muiden nousee oikeudenmukaisuuden periaate. Siitä on lähdettävä. Siitä on pidettävä kiinni ja vain äärimmäisissä poikkeustapauksissa poikettava. Mielestäni nyt ei ole sellainen poikkeuksellinen tilanne tällä hetkellä, että olisi syytä tänä vuonna lähteä avainhenkilöiden veroaleen.

Edelleen eräs kommentti, joka kannattaa tehdä, kun puhumme avainhenkilöistä, on se, että totta kai suomalaisilla yrityksillä on myös avainhenkilöitä, jotka maksavat erittäin korkeita tuloveroja. Ajattelempa nyt tässä yhteydessä vaikka Oy Nokia Ab:tä ja L M Ericssonia. Kun L M Ericssonille on tullut huippuosaa Ruotsista, hän saa veroalen. Sen sijaan Nokian huippuosaa maksaa, kun hän on suomalainen, korkean veron, joka meillä Suomessa on, ja voi sitten ehkä muuttaa pois Suomesta, jos pelkää korkeaa verorasitusta. Sen sijaan L M Ericssonilla ruotsalainen huippuosaa, avainhenkilö, voi jatkaa työtään. Eihän tämä ole järkevää kansallisesta veropolitiittisesta näkökulmasta.

Meillä on eräs tällainen laki olemassa Pohjoismaiden Investointipankin henkilökunnan osalta. Se on lähdevero, mutta se on 40 prosenttia. Se on vähän korkeampi tälläkin hetkellä. Se ehkä olisi joka tapauksessa perustellumpi luku kuin 35, jos

tälle tielle jossakin vaiheessa Suomessa lähdeittäisiin.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona mielestäni voidaan todeta, että tämä rikkoo verotuksen oikeudenmukaisuusnäkökohtaa. Siinä veropoliittisessa tilanteessa, jossa Suomessa olemme, ja suurtyöttömyydessä tämä ei ole tärkein asia. Meidän on nyt keskityttävä verokiilakysymyksiin ja pieni- ja keskituloisten verohelpotuksen alentamiseen. Ulkomaisten avainhenkilöiden veroale on tälläkin kertaa kintaat kädessä siirrettävä verojaoston seinälle, hyllylle ruskettumaan.

Edustajat R. Korhonen ja Hämäläinen merkitään läsnä oleviksi.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Mielestäni kansainvälistyminen on juuri nykyisessä tilanteessa aivan olennaista Suomen kansantalouden kasvutavoitteiden turvaamiseksi ja uusien työpaikkojenkin luomisen näkökulmasta. Tästä syystä osana kansainvälistymisstrategiaa on myös tuotu yksi pieni yksityiskohta, ulkomaisten palkansaajien lähdeveromahdollisuus, keinona, jota halutaan arvioida, tuottaako se sellaista hyötyä Suomelle, josta syystä sitten aiheutuisi tarve jatkaa tämäntapaista järjestelyä. Kokemuksia tästä ei ole vielä saatu. Mielestäni on ihan paikallaan katsoa nyt muutaman vuoden ajan, siis kahden vuoden ajan, mitä tämä merkitsee, jotta sitten, kun seuraavan kerran asiasta puhutaan, ei puhuta: "minusta tuntuu, että tämä on epäoikeudenmukaista", "tämä on nyt väärin ajoitettu" ja "pitäisi kiinnittää huomiota muihin verotuksen kysymyksiin". Silloin voitaisiin arvioida, onko tällä ollut sellaista merkitystä, joka olisi lisännyt epäoikeudenmukaisuutta, tai olisi se kenties tuonut lisäarvoa suomalaiselle tutkimukselle, tieteen tekemiselle ja yritysten tuotekehitykselle.

Mitä tulee verokiilaan, niin siihenkin kyllä ilman muuta puututaan. Voin vakuuttaa, ed. Ala-Nissilä, että puheet tässäkin eivät jää peliksi puheiksi.

Ed. Kuoppa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella hyvä, jos myös keskustapuolue on tulossa sille kannalle, että tämän tyyppinen veroale on vahingollinen ja se pitää jättää valtiovarainvaliokunnan verojaoston hyllylle. Mutta kun vastauspuheenvuoro nyt on, niin myös samalla ministeri Alholle haluaisin todeta,

kun hän kysyi epäoikeudenmukaisuudesta, että tämä todella on epäoikeudenmukainen. Jos ajatellaan, että suomalainen peruspäivärahalla oleva työtön maksaa 118 markan päivärahasta veroa ilmeisesti jopa noin 17 prosenttia, mutta yli 35 000 markkaa kuukaudessa ansaitseva maksaa 35 prosenttia veroa, niin tätä ei voi pitää millään tavalla oikeudenmukaisena. Tämä on erittäin epäoikeudenmukainen, ja tässä laissa vielä sanotaan, että tulee ansaita vähintään 35 000 markkaa. Semmoinen, joka ansaitsee 34 000 markkaa, jää tämän ulkopuolelle. Minun mielestäni tietenkin on selvää, että tätä ei voi pitää oikeudenmukaisena lainkaan sillä perusteella, että ulkomailta tuleva on etuoikeutetussa asemassa suomalaisen veronmaksajaan nähden.

Minun mielestäni tämä on suuri periaatekysymys ja paitsi että se aiheuttaa ulkomaalaisten työntekijöiden sisällä eriarvoisuutta, se aiheuttaa erittäin pahan eriarvoisuuden suomalaisten ja ulkomaisten veronmaksajien välillä. Minun mielestäni tämä on täysin epäoikeudenmukainen. Tässä ei ole pienäkään epäilystä siitä.

Ed. Eli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä aivan oikein kiinnitti huomiota oikeudenmukaisuusnäkökulmaan, ja uskon, että se on myös ministeri Alholla ja hallituksen edustajilla ollut mielessä, kun tätä lakiesitystä on annettu. On ihan selvää, että kun suomalainen huippuosaa maksaa 60 prosenttia veroja ja ulkomainen 35, niin totta kai tästä tulee mieleen kysymys, mikä on oikeudenmukaista.

Minun mielestäni tätä hallituksen lakiesitystä puolustaa se, että se on määräaikainen. Ministeri Alho ja valtiovarainministeriö haluavat kokemuksia tästä asiasta. Minusta on ihan kohtuullista, että näitä kokemuksia hankitaan.

Henkilökohtaisesti en usko tuntien Euroopan oloja aika hyvin, että tänne mitään suurta rynnäystä tulee. Voi olla, että parin vuoden päästä todetaan, ettei lakiesityksen jatkoa sittenkään tarvittaisi.

Mutta, rouva puhemies, haluan vielä ed. Ala-Nissilän puheenvuoron alkuosaan kiinnittää huomiota, kun hän sanoi, että meillä on tuloverotus aivan liian korkea. Se onkin meidän elpymisemme eräs keskeisiä kohtia, mutta, ed. Ala-Nissilä, koska tämä tuloverotus nousi tälle tasolle? Se nousi viime kaudella, jolloin ed. Ala-Nissilä istui ensimmäistä kertaa eduskunnan keskeisissä tehtävissä. Kuitenkin veroasioista puhuttaessa kaikki me tiedämme, että verotus viime kaudella ylitti kaiken terveen järjen rajat ja esi-

merkiksi kun vuonna 91 kerättiin tuloverolla 41 miljardia markkaa, niin viime vuonna kerättiin enää noin 30 miljardia markkaa tuloverolla. Kun hallitus, jota ed. Ala-Nissilä silloin täällä kannatti, kuvitteli, että kiristämällä verotusta me lisäämme valtion verotuottoa, niin päinvastoin kävi. Verotulot alenivat ja työttömyys lisääntyi, työttömyys räjähti käsiin. Suuria virhearvioita, ed. Ala-Nissilä, viime kaudella tehtiin. Niitä me olemme nyt valitettavasti korjaamassa.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se oikeudenmukaisuuskysymys, jonka tämä lakiesitys kaikista selvimmin herättää, on se, että meidän oma nykyinen verojärjestelmämme on syvästi epäoikeudenmukainen ja kohtuuton sekä mahdoton. Sen takia en voi olla tässä yhteydessä viittaamatta siihen nuorsuomalaisten veromalliin, jota innokkaasti esittelin täällä budjetin lähetekeskustelussa. Se poistaisi monien huomattavasti tätä suurempien ongelmien lisäksi myös tämän ongelman, jonka hoitamiseen tällaisista erikoislakia nyt tarvittaisiin.

Täällä on viitattu siihen, että ”ei auta itku markkinoilla”. Oli ilahduttavaa, että se oli ed. Tennilä, joka käytti tätä sanontaa. Markkinoiden kannalta tätä kannattaakin tarkastella. Se markkinatilanne, jossa ulkomainen huippujohdaja harkitsee mahdollista Suomeen lähtemistään, on se kansainvälinen tilanne, jonka taustalta tarkasteltuna suomalainen verotus on todella älytöntä ja kohtuutonta ja johtaa sitten siihen, että tänne ei ulkomaisia huippujohtajia saada.

Tämän lain hylkääminen merkitsisi sitä, että me sulkeudumme, umpioidumme, ja se on nimenomaan täsmälleen päinvastainen suunta kuin se, johon meidän pitäisi edetä. Sen lisäksi tämä saattaa kyllä jossakin määrin merkitä sitä, että suomalaisten huippujohtajien herkkyyys lähteä ulkomaille lisääntyy. En tiedä, olisiko se aivo-voittoa, mutta kykyvoittoa kuitenkin, ja meidän ei siihenkään suuntaan pitäisi pyrkiä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo viittasi menneen kauden veropolitiikkaan, ja siitä todella kannattaa keskustella. Mehän olimme viime vaalikaudella siinä tilanteessa, että Suomi oli syöksykierteessä ja me jouduimme todella lujasti ponnistelemaan, että Suomi saatiin kestävän nousun alkuun, niin kuin se hyvin saatiinkin viime vaalikaudella. Siinä tilanteessa taakkaa jouduttiin kantamaan myös verotuksen kautta. Keskustan veropoliittinen linja oli oikeudenmukainen. Me näimme,

että suurituloistenkin pitää olla mukana talkoissa lisääntyvästi tai enemmän kuin yleensä ovat olleet.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että viime kaudella poistettiin eräitä vähennyksiä ja siirrettiin ne suoran tulotuen piiriin, esimerkiksi lapsivähennykset. Nyt kun vertailuja tehdään edelliseen vaalikauteen, Veronmaksajien keskusliitto niitä tekee, ne ovat siltä osin harhaanjohtavia. Ne eivät huomioi ollenkaan tätä suoraa tulotukea, mihin verovähennyksiä siirrettiin.

Nyt meillä on mahdollisuus ja on aivan välttämätöntä, kun me olemme vahvassa nousussa, muuttaa veropolitiikan suuntaa. Nyt on tärkeää, ed. Elo, puuttua verokiilaan pienten ja keskituloisten osalta erityisesti. Siinä meillä on suuri yhteinen tehtävä, tehdään se ensin. Sitten menään vasta tällaisiin lakeihin.

Ed. L a p i n t i e: Arvoisa rouva puhemies! En ollut viime kaudella käsittelemässä lakiesitystä, joka silloin annettiin eduskunnalle, mutta valitettavasti ainakin nyt luettuna tämä hallituksen esitys kyllä vaikuttaa aika kyseenalaiselta. Paljon tässä keskustelussa on tullut perusteluja, mutta ehkä nyt yritän vähän omia syitäni tässä kasata.

Ensinnäkin kun tämä hallitus joutuu tekemään vaikeita säästöpäätöksiä ja -esityksiä eduskunnalle ja varsinkin kun eduskunta joutuu niitä vielä valtion vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi hyväksymään, kaikki esitykset, jotka hallitus antaa, joutuvat omasta mielestäni ainakin hyvin tiukkaan oikeudenmukaisuustarkasteluun, jossa tutkitaan, täyttävätkö ne tasa-arvon vaatimukset. Voidaan sanoa, että tämä lakiesitys, vaikka se hyväksyttäisiinkin, koskettaisi vain pientä joukkoa ihmisiä ja sillä ei siinä mielessä ole suurtakaan merkitystä. Siitä huolimatta se on kyllä ainakin minun oikeudenmukaisuuskäsitykseni vastaan erityisesti sen vuoksi, että tällä hetkellä joudumme tekemään leikkauspäätöksiä kaikkein pienituloisimpien toimeentulosiirtojen osalta. Sen lisäksi, vaikka teemme pieniä muutoksia alimpiin verotusprosentteihin tai kunnallisveron vähennyksiin, niin siitä huolimatta esimerkiksi alinta verotettavaa tulorajaa ei nosteta.

Tämähän on kokonaisuus, kuten ministeri Alho aivan oikein totesi, ja kaikkea en suinkaan halua välttämättä hylätä. Mutta erityisesti se osa, joka koskee ulkomailta tulevia avainhenkilöitä, ja perustelut, mitä siinä on esitetty tämän lain puolesta, ovat tämän kokonaisuuden ongelma.

Lähdeverohan on jo tällä hetkellä 35 prosenttia ja jotta ylipäättänsä tämä laki koskisi jotakuta

Suomeen tulevaa avainhenkilöä, niin hänen tulisi asua täällä. Hänellä tulisi olla varsinainen asunto ja koti täällä ja sen lisäksi hänen pitäisi oleskella täällä yli kuuden kuukauden ajan. Silloin hän on myös suomalaisen sosiaaliturvan ja suomalaisten palveluiden piirissä.

Sen lisäksi, kun tehtiin ulkomaalaisvertailua, unohdettiin mainita se, että Norjassa ja Ruotsissa tällaista järjestelmää ei ole, vaan sielläkin luotetaan pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan vetovoimaan, johon haittapuolena kuuluu korkea verotus.

Lain lähtökohtahan on nimenomaan se, että kysessä tulee olla yli 35 000 markkaa kuukaudessa ansaitseva henkilö ja poikkeuksena tietenkin tutkimuksen ja opetustoiminnan avainhenkilöstö, mistä aivan oikein todetaan, että heidän palkkatasonsa on alhaisempi, ja heidän osaltaan voin tämän perustelun jopa jotenkin ymmärtää. Mutta en heidänkään osaltaan olisi sitä tässä kokonaisuudessa valmis hyväksymään.

Jos ajatellaan Suomen verotuksen ja sen progression perustavoitetta, niin voi olla, että minulla on erilainen käsitys kuin hallituksen enemmistöllä, joka on tämän esityksen tänne tuonut. Mutta nähdäkseni progressiolla tavoitellaan juuri sitä, että ne, joilla on suuremmat tulot ja paremmat mahdollisuudet osallistua yhteiskunnan pyörittämiseen, myös maksavat tuloistaan suhteessa enemmän veroa kuin pienituloiset. Sehän sisältää myös sen hyvän puolen, että samalla kaikkia veronmaksajia, myös hyvätuloisia, kiinnostaa palvelujen laatu. Sillä tavalla voimme säilyttää meidän korkeatasoiset julkiset palvelumme myös laadukkaina.

Toiseksi tässähan nimenomaan esitetään perusteluna sitä, että meidän korkea progressiivinen tuloveromme estää yritysten kansainvälistymistä, estää kansainvälisen erityisasiantunteuksen tulemistä Suomeen. Jotenkin minua kylä ehkä loukkaakin tällainen ajatus, sillä sehän osoittaa, että suomalaista yhteiskuntaa palveluihin ei kovinkaan korkealle arvosteta. Toivonkin, että tämä johtuu pelkästään siitä, että lakiesitystä ei ole loppuun saakka harkittu.

Usein aikaisemmissakin yhteyksissä, aika usein silloin, kun yritysmaailman edustajat ovat näitä samoja perusteluita esittäneet, olen ihmetellyt, miksi emme käytä hyväksi niitä omia valttikorttejamme, joita meillä on, miksi emme tuo etuna esille pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Kyllä minä uskon, että myös korkeatasoisia ulkomaalaisia yritysjohtajia ja tutkijoita kiinnos-

tavat edelleen lamankin jälkeen korkeatasoiset, kattavat, edulliset suomalaiset julkiset palvelut. Niitähan nyt voi luetella vaikka kuinka paljon, mutta alkaen vaikka lasten päivähoidosta, joka on korkeatasoista, päiväkodeista, jotka tarjoavat samanlaista opetusta, mitä muualla Euroopassa tarjoavat samanikäisille lapsille tarkoitetut koulut. Meillä on koululaisille ateriat, joita ei juuri muualla maailmassa tapaa, ja omasta mielestäni ainakin sairaanhoito Suomessa on erittäin edullista ja kaikilla mittareilla mitattuna korkeatasoista.

Jos näitä palveluja haluaa, niin minä kyllä uskon, että ulkomaalaiset huippuosajat osaavat itsekin laskea, ettei tällaisia palveluja ilmaiseksi saa vaan niitä rahoitetaan verotuksella etukäteen ja nimenomaan sillä, että verotus on progressiivinen.

Toivon todellakin, että nyt kun tämä lakiesitys tulee eduskuntakäsittelyssä tarkempaan tarkasteluun, erityisesti valiokuntakäsittelyyn, muutamme nämä epäkohdat. Toivon, että tätä lakiesitystä ei tällaisena tulla hyväksymään.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lapintie varsin hyvin perusteli tuon kritiikin. Minusta tässä ei ole vain huonosta psykologiasta todellakaan kysymys, vaan oikeudenmukaisuuden puutteesta, kun lakiesitys tuodaan tässä tilanteessa eduskunnalle.

Täällä puhuttiin avainhenkilöistä. Eivätköhän avainhenkilöitä ole kuitenkin tavalliset suomalaiset, joiden puolesta meidän pitäisi tuntea ja tehdä työtä täällä, eikä vain sanoa, että ne ovat joitakin spesialisteja ulkomailta. Mielestäni tämä lakiesitys on ikään kuin osa tällaista 90-luvun teollisuushallipolitiikkaa. Tuo vanha teollisuushallipolitiikkahan sukelsi varsin syviin mutiin. Katson, että sellaista hengeltään on tämäkin lakiesitys.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Lapintie viittasi siihen, että ulkomaalaiset henkilöt, jotka tulevat tänne lyhytaikaiseen työsuhteeseen, arvostavat julkisia palveluja ja siitä syystä mielellään maksavat korkean suomalaisen tuloverotuksen. Näinhän tietysti tapahtuukin, jos he tulevat tänne pidemmäksi aikaa kuin kahdeksi vuodeksi. Kun tulee lyhyeksi ajaksi, niin elävä elämä vaan on sellaista, että siitä aiheutuu ensinnäkin muuttokustannuksia. Meillä ei ole Suomessa kansainvälistä koulua joka olisi julkinen, vaan se on yksityinen, se maksaa hyvin paljon. Kaiken huipuksi tietysti lyhytaikaisella oleskelulla ei

myöskään tule kaiken sen suomalaisen sosiaaliturvan piiriin, josta kuitenkin tavalliset suomalaiset palkansaajat pääsevät nauttimaan. Tällainen järjestely koskee sitten taas vastavuoroisesti myös suomalaisia, jotka lähtevät ulkomaille.

Kysymys onkin kansainvälistymisestä. Ei nyt pidäkään kysyä, ovatko suomalainen ja ulkomaalainen täsmälleen samanlaisessa asemassa? Pitää kysyä, haluammeko Suomen kansainvälistyvän, että täällä on tutkijoita, opettajia, yritysten avainhenkilöitä, että Suomesta kehittyy gateway, josta niin paljon puhutaan, idän ja lännen välillä. Tähän tarvitaan joitakin sellaisia houkuttimia, joilla voidaan sanoa, että meillä on täällä paitsi puhdas ympäristö ja hyviä palveluja, meillä on turvallisuutta, mutta meillä on myös mahdollisuus tukea teitä siten, että maksatte 35 prosentin lähdeveron, mukaan lukien työntekijämaksut, niin että itse asiassa on kysymys 40 prosentin lähdeverosta.

Ed. M. M a r k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lain valmistelu voi joiltakin osin olla epäonnistunut psykologisessa mielessä, mutta jos edustajat huolellisesti olisivat paneutuneet lain perusteluihin ja kuunnelleet ministeri Alhon perusteluita, uskon, että se oleellisin olisi löytynyt. Tämä lakikokonaisuus on välttämätön Suomen kansainvälistymisprosessissa.

On hyvä, että keskustelussa on lähes yksimielisesti todettu, että Suomen oma tuloverotaso on liian korkea. Mutta kun sen korjaaminen vie oman aikansa, on tarkasteltava ja paneuduttava tähän ongelmakenttään, johon tällä lailla nyt tuodaan tilapäinen ratkaisu.

Tämä laki helpottaisi oleellisesti suomalaisten ja muissa maissa sijaitsevien korkeakoulujen, oppilaitosten ja myös tutkimuslaitosten välistä yhteistyötä. Siihen lakiesitys todella keskeisesti pyrkii. Tämän avulla saisimme Suomeen lisää niitä kipeästi kaivattuja asiantuntijavoimia, joita meidän omassa työssämme tarvitaan, mutta joita meiltä eräiltä osin tällä hetkellä puuttuu.

Lain tarkoitus on selkeä ja hyvä, eli Suomen kansainvälistyminen ja uusien työpaikkojen synnyttäminen. Tässä mielessä, vaikka täällä parissakin puheenvuorossa on todettu, että taloudelliset vaikutukset ovat pienet, näin ainakin edustajat Aittoniemi ja Kallis totesivat, en yhdy tähän näkemykseen, vaan korostan, että tämän lain taloudelliset merkitykset kansantaloudelle voivat olla erittäin suuret. Toivonkin, että asianomaisessa valiokuntakäsittelyssä paneudutaan nimenomaan niihin pitkävaikutteisiin kansanta-

loudellisiin seurausvaikutuksiin, joita tällä lailla on.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Tässä on todellakin kysymys siitä, tuleeko Suomesta gateway-valtio vai get away -valtio. Ministeri Alho totesi, että on tullut kirjeitä. Täytynee pyytää Veronmaksajien Keskusliittoa tekemään oma kampanjansa. Minusta tämä on isku vasten suomalaisen veronmaksajan kasvoja. Yhdyn niihin käsityksiin, jotka täällä on esitetty siitä, että tämä on psykologisesti erittäin väärä hetki. Tämä on kummallinen signaali suomalaisille veronmaksajille siitä, mikä on hallituksen ja eduskunnan politiikka.

Tällä hallituksen esityksellä myönnetään faktisesti, että verotus on tällä hetkellä kohtuuton. Siitä ei ole nyt varmaan kellään enää mitään epäilystä. Välillä olisi hyvä käydä keskustelemassa turuilla ja toreilla tavallisten palkansaajien kanssa ja kuunnella heidän käsityksiään tämän tyyppisistä asioista. Viime kerralla kun tämä eduskunnassa oli ja asiaa julkisuudessa selostettiin, tultiin muun muassa minulle, joka en silloin ollut vielä kansanedustaja, ihmettelemään, miten on mahdollista tämän tyyppinen menettely Suomenmaassa, miten tällainen hallituksen esitys voidaan ylipäänsä tehdä.

Mielestäni olisi tärkeintä poistaa kotimaiset, sanoisiko "valkoisen" ansiotulon hankkimisen esteet. Jos tämä laki hyväksytään, se on omiaan murentamaan edelleenkin kansan moraalista selkärankaa. Minusta tämä ei sovi tämän päivän tunnelmiin.

Argumentaatio, jota hallituksen esityksessä käytetään, ei mielestäni vakuuta. Siinä todetaan muun muassa, että "Suomen kansainvälisesti korkea ansiotulojen verotuksen taso voi muodostua tosiasialliseksi esteeksi kansainvälisten erityisasiantuntemusta omaavien henkilöiden työskentelylle Suomessa."

Paljon huolestuneempi minä olen aivovuodosta tästä maasta ulospäin. Meillä on hyvin paljon tietoa siitä, että esimerkiksi lääketieteen puolelta on vuosien ja parin viime vuosikymmenen aikana useita erittäin kokeneita tutkijoita ja heidän mukanaan tutkijaryhmiä siirtynyt ulkomaille parempien tutkimusolosuhteitten pariin.

Hallituksen esityksessä todetaan myös, että "Suomen korkea ansiotulojen verotus vaikuttaa kielteisesti ulkomaisten yritysten sijoittumispäätöksiin. Ulkomaisten sijoitusten saamista Suomeen edistää usein, että ulkomainen yritysjohtaja työskentelee täällä." Miten tästä voi olla tie-

toa, jos kerran meidän korkea verotuksemme kokonaan tällaisen ilmiön estää?

Enemmän kuin johdon verotus ulkomaisten yritysten sijoittumiseen Suomeen vaikuttaa käsitykseni mukaan yritystoiminnan reunaehdot, esimerkiksi työvoiman saanti, sen hinta, meidän infrastruktuurimme, yleinen viihtyvyys ja jossain tapauksessa myöskin energian saanti. Ja miten muuten voidaan tietää juuri tämä, että tämä edistäisi ulkomaisten sijoittumista tänne, kun meillä ei siitä nyt tämän esitetyn näkemyksen mukaan mitään kokemusta ole, kun verotus sen todellakin estää? Erilaisten järjestelmien kautta me tiedämme kaikki hyvin, että voimme yrityspuolella aika paljon palkkoja ja ihmisten etuisuuksia räätälöidä. Ainoastaan tavallinen palkansaaja ei pysty sen kummallisempaan verosuunnitteluun.

Täällä on esitetty, että ulkomailta tulevat avainhenkilöt, jotka työskentelevät vain rajoitetun ja lyhyehkön ajan Suomessa, eivät voi käyttää hyväkseen julkisin varoin kustannettuja etuisuuksia siinä laajuudessa, joka vastaisi Suomessa tai Suomen yleisesti korkeaa ansiotulojen verotuksen tasoa. Väitetä siitä, että he eivät voi käyttää hyväkseen julkisin varoin kustannettuja etuisuuksia siinä laajuudessa, joka vastaisi tätä meidän yleisesti korkeaa ansiotulojen verotustamme, en oikein ymmärrä. Meidän maassamme on lukuisia kansalaisia, jotka eivät ole yhteiskunnalta juuri muuta saaneet kuin tiet, viemärit ja katuvalot. Katsooko hallitus todellakin, että jokaisen pitäisi saada yhteiskunnalta hyvää tai palveluja suhteessa maksamiinsa veroihin? Se ei mielestäni kuvasta alkeellistakaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Sitten täällä todetaan, että erityistä asiantuntemusta omaavat avainhenkilöt määritellään toisaalta henkilöiksi, joiden palkka on 35 000 markkaa kuukaudessa, ja toisaalta ulkomaalaisiksi palkansaajiksi, jotka toimivat opettajina yliopistossa, korkeakoulussa tai muussa ylemmässä oppilaitoksessa taikka harjoittavat tieteellistä tutkimustyötä. Eli kriteerit ovat varsin laajat. Olen tehnyt aika paljon kansainvälistä yhteistyötä tiedeyhteisönkin kanssa ja tiedän hyvin, miten tällainen tutkijanvaihto toimii. Varsin väljästi voidaan kansainvälisissä yhteyksissä sopia, kuka lähettää kenetkin minnekin, kuka tilaa kenetkin minnekin.

Myöskin kansallisuuden vaihtaminen on nykyään aika yksinkertaista. Kun liikkuu kansainvälisillä areenoilla, voi havaita lehtiä, joissa on luettelo maista, jotka myyvät aivan vapaasti kansallisuuksiaan, ja näissä ilmoituksissa todetaan,

että hankkikaa nyt ihmeessä tuplakansalaisuus, koska se saattaa olla hyödyksi joissakin tapauksissa, saatatte sitä joskus tarvita.

Toivon, että verojaosto antaa perusteellista valohoitoa tälle ehdotukselle. Ehkäpä tämä on jo osoittanut käsitykseni siitä, että en ole kovin lämpimästi suhtautumassa tähän ehdotukseen. Totean vielä, että Yleisradion teettämän tutkimuksen mukaan Yleisradion haastattelemista suomalaisista 31 prosenttia ilmoitti tänä vuonna ottaneensa vastaan pimeitä tuloja, 22 prosenttia maksaneensa pimeästi ja haastatelluista 39 prosenttia piti oikeana ansaita pimeitä tuloja.

Harmaa talous vie yhteiskunnalta verotuloja ainakin 13 miljardia. Tämän lisäksi Yleisradio teki aika hiljakkoin tutkimuksen siitä, ketkä jättävät lupamaksunsa maksamatta: arviolta 13,4 prosenttia väestöstä, ja se on 287 000 kotitaloutta. Tästä ilmenee, että erityisesti nuoremmat ikäluokat suhtautuvat näihin nihkeästi. Luvattomuutta on pidetty aika hyväksyttävänä ja häpeää ei tunneta. Yleinen piirre näissä vastauksissa on ollut se, että julkisen sektorin huijaamista ei pidetä kovin vakavana. Tämä johtuu juuri siitä, että verotusta ei koeta enää kohtuullisena. Minusta tämän pitäisi antaa ajattelemisen aihetta.

Ed. Elo: Arvoisa rouva puhemies! Kuten täällä on jo useaan kertaan todettu, nyt annettu lakiesitys on eräs osoitus meidän maamme aivan liian korkealle kohonneesta tuloverosta. Kun me ed. Ala-Nissilän kanssa kävimme jo dialogia siitä, miten tähän tilanteeseen on tultu, kannattaa nyt kuitenkin muistaa se, että oikeastaan viime kaudella paniikissa tehtiin sen laatuista ratkaisua, joilla ei enää ollut mitään tekemistä terveen järjen kanssa.

Esimerkiksi ulkomaiset arvioitsijat ovat todenneet meidän talouspolitiikastamme, että meillä on kaksi suurta virhettä, toinen on aivan liian kireä tuloverotus ja toinen aivan liian kireä rahapolitiikka. Ed. Ala-Nissilä, ne olivat syitä, jotka johtivat tähän lamaan, nämä molemmat toimenpiteet syvensivät lamaa. Ed. Ala-Nissilä, joka on verotukseen perehtynyt ja varmasti osaa matematiikkaa, osaa myös laskea sen, että periaatteessahan meillä voisi olla vaikka sadan prosentin tuloverotus, mutta kenelläkään yksityisellä kansalaisella ei olisi yhtään markkaa enää käytettävissä. Viime kaudella ed. Ala-Nissilän hyväksyessä näitä lakeja tämä raja täällä ylitettiin. Nyt annettu lakiesitys on tosiaan eräs osoitus siitä, että näin kävi.

Minä olen puhumassa sen puolesta, että tuloverotusta helpotetaan. Minun mielestäni se on eräs parhaita keinoja myöskin työllisyystilanteen parantamiseen. Minusta eduskunnassa on käyty ihan hyvää keskustelua esimerkiksi budjetin käsittelyn yhteydessä, kun on todettu, että meidän suurin vajeemme tällä hetkellä on palvelualojen työpaikoissa. Ed. Soininvaara arvio noin 200 000:sta palvelualan työpaikasta on varmaan aika oikeaan osunut, ja niitä ei synny, jos ihmisten ostovoimaa ei lisätä. Me saamme tehdä kaikenlaisia temppuja työllisyyden suhteen ja varmaan näitä muitakin temppuja tarvitaan, mutta me tarvitsemme nyt ihmisille lisää ostovoimaa, ja se pitää aloittaa pieni- ja keskituloisten verotuksen helpottamisena.

Minä toivon, että kun ja jos tämä tulopoliittinen ratkaisu nyt saadaan aikaan, hallitus vielä kerran keskuudessaan katsoisi, miten esimerkiksi voitaisiin pieni- ja keskituloisten ostovoimaa lisätä. Olen todennut sen, että esimerkiksi kansanedustajan tulotaso, vaikka sekään ei ehkä niin kamalan korkea ole, ei enää kovinkaan paljon lisää meidän haluamme käyttää palveluja. Me pystymme suurin piirtein käyttämään niitä palveluja, joita me tarvitsemme. Mutta 5 000—10 000 markan tuloissa aivan varmasti verohelpotuksilla saisimme paljon aikaan.

Mitä tulee tämän lakiesityksen näkökohtiin, joita on esitetty, olen jo yhtynyt siihen näkemykseen, että oikeudenmukaisuudesta voidaan keskustella. Miksi ulkomaalainen avainhenkilö, hyvin koulutettu henkilö, saa kevyemmän verotuksen kuin suomalainen korkean tason henkilö? Se on ensimmäinen, ja siihen liittyy myös tämä moraalikysymys. Tietysti voidaan myös tästä psykologisesta ajoituksesta keskustella. En minäkään ole välttämättä sitä mieltä, että tämä ajoitus on ihan oikea. Mutta toisaalta ainakin tässä vaiheessa minä näen erittäin hyvänä sen, mitä ministeri Alho täällä on korostanut, että tämä on määraaikainen laki, ja me voisimme nyt katsoa, onko tällä todella jotain seurauksia. Minä ymmärrän tämän politiikan tekemisen halun jota täällä on ollut edustajilla Kuoppa, Tennilä, Ala-Nissilä ja monilla muilla. Poliittikkaa saa tehdä, minä en edusta sitä näkemystä, että poliittikka pois eduskunnasta ja valtio maksakoon verot, koska se ei onnistu. Mutta siitä huolimatta pitäisi myöskin ihan maltillisesti ja asiallisesti katsoa, mitä tässä lakiesityksessä todella sanotaan. Tässähän on paljon muutakin kuin pelkästään se, minkälaisen verokohtelun kohteeksi ulkomailta tuleva avainhenkilö joutuu.

Rouva puhemies! Ihan lopuksi halua ottaa esille erään hyvin ajankohtaisen asian, joka koskee taiteilijoiden ja urheilijoiden verotusta. Tässähän ehdotetaan nyt, että ulkomailta tänne tuleville urheilijoille annetaan 35 prosentin lähdevero, joka käytännössä merkitsee 24,5 prosentin lähdeveroa. Näimme, kun Valentin Kononen viimeksi voitti Göteborgin maailmanmestaruuskilpailuissa kävelyn, minkälaisen verokohtelun hän olisi joutunut saamaan, jos ja kun olisi Suomen verokäytäntöä noudatettu kirjaimellisesti. Hän olisi joutunut maksamaan tuloveron, jonka hän todennäköisesti joutuu maksamaan, ja autoveron. Kuitenkin autoveron osaltahan ministeri Alho on tehnyt päätöksen, jolla Kononen vapautettiin siitä.

Olen, arvoisa puhemies, jättämässä aivan lähipäivinä lakialoitteen, jonka jo noin 40 kansanedustajaa on allekirjoittanut ja jossa ns. Lex Kononen tai Lex Essayah korjattaisiin. Eli myös suomalaisille urheilijoille, jotka hyvin harvoin, valitettavan harvoin voittavat kansainvälisiä kilpailuja kuten maailmanmestaruuskilpailuja tai olympiakisojen kultamitaleita, voitaisiin antaa kohtuullinen kohtelu, joka takaisi sen, että he voisivat ilman suurta kansainvälistä kohua myös ottaa vastaan lahjan tai palkinnon, jonka he saavat kansainvälisissä kilpailuissa. Mutta nimenomaan pitäisi määritellä tarkasti, minkälaisista kilpailuista tämä annetaan.

Ed. L a p i n t i e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin oikeastaan tätä puheenvuoroa ministeri Alhon kommenttiin siitä, että alle kaksi vuotta tilapäisesti Suomessa asuva ulkomaalainen ei voi käyttää suomalaisia palveluita, ja tästä olen kyllä hieman eri mieltä. Olisin viitannut esimerkiksi Ruotsin käytäntöön, jossa tilapäisesti työskenteleville ulkomaalaisille tutkijoille voidaan hakemuksesta myöntää erityisen lautakunnan päätöksellä poikkeusasema verotuksessa. Silloin poikkeusasema merkitsisi sitä, että muutto- ja matkakustannuksista ja lasten koulutuskustannuksista saadut korvaukset sekä esimerkiksi asuntoetu ovat verovapaita. Tämän tyyppisen hallituksen esityksen ymmärtäisin paremmin, mutta tämä, sanotaan nyt sitten, kokonaisvaltainen veroalennus kyllä ainakin minun oikeudenmukaisuustajuani vastaan sotii.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kokkonen käytti varsin ansiokkaan puheenvuoron, missä hyvin perusteellisesti tämän lakiesityksen epäkohtia tuotiin esille.

Kyllä täytyy minunkin ihmetellä sitä, että jos Joensuuhun ei ole saatu avainhenkilöitä, se aiheuttaa tällaisen keskustelun täällä. Kuinka yleistä tämä sitten on? Onko muissa kaupungeissa myöskin samanlaista pulaa ollut näistä ulkomailta tulevista avainhenkilöistä, että siitä on ihan tullut näin suuri kansallinen ongelma?

Tuntuu jollakin tavalla hullulta tämä meidän kansainvälistymisemme. Olen kuullut kyllä sanottavan, että ne jotka eivät ymmärrä, mitä sana kansainvälisyys tarkoittaa, käyttävät sitä. Puhumme kansainvälistymisestä ja olemme kansainvälisyyden nimissä esimerkiksi vapauttaneet tuonnin, mutta samalla emme ole huomioineet sitä, miten omat yrityksemme voisivat viedä ulospäin, miten ne voisivat kansainvälistyä myös sitä kautta. Nyt askaroidaan vähän ikään kuin samanlaisen ongelman kimpussa: Meidän omista avainhenkilöistämme viis veisataan ja piitataan ja määritellään jollakin tavalla, että joku ulkomailta tuleva yritysjohtaja tai mikä onkin, on avainhenkilö, jota sitten on kosiskeltava tähän maahan tällamoisilla verohuojennuksilla.

Elikkä jollakin tavalla tuntuu yllättävältä tällainen askarointi tällaisessa työttömyyden tilanteessa, tilanteessa, missä meidän omat avainhenkilömme pitäisi saada toimimaan, missä meidän omat avainyrityksemme pitäisi saada kansainvälistymään ja sitä kautta luomaan ehyen ja turvatun elämän perusteita tänne.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Harvoin byrokratia, joka seisoo kehityksen jarrulla, on ilon aihe, mutta ilmeisesti tässä tapauksessa verojaosto ed. Ala-Nissilän ilmoittamalla tavalla on. Toivon tässä ottelussa verojaostolle menestystä.

Minä en kuitenkaan kokonaan tyrmää tätä esitystä, koska tässä on hyvin paljon hyvääkin ja oikeata.

Siltä osin kyllä tyrmään, mitä täällä on puhuttu näitten hyvin ansaitsevien, yli 35 000 markkaa ansaitsevien ulkomaisten johtajien tai vastaavien työntekijöitten verokohtelusta. Tämä ei ole psykologisesti tässä tilanteessa missään tapauksessa oikein, ei edes lyhytaikaisena, tilapäisenä kokeiluna. Kansalaiset eivät kerta kaikkiaan jaksa ymmärtää tätä, koska he kamppailevat itse suurten vero-ongelmien kanssa. Tilanne on sekä psykologisesti väärä että myöskin epäoikeudenmukainen. Myöskin tähän on kerätty näitä perusteluja vähän kun keltataudin rohtoa, tuotu sellaisia perusteluja, joihin kukaan tuskin uskoo, niin kuin siihen, että antamalla muutamalle johtajalle

veroetu edistetään merkittävää investointitoimintaa. Eihän tähän kukaan voi uskoa. Ed. Kokkonen toi tämän selkeästi esille. Muutoinkin voin ed. Kokkosen ja myöskin ed. Ala-Nissilän puheenvuoroon yhtyä; en näitä perusteluja tuon enempää.

Sattumoisin sain tänä päivänä Ruotsista, minäkin, kirjeen. Siinä Ruotsissa eläkkeellä oleva mies kertoo huomattavista ongelmista. Hän olisi halukas siirtymään eläkkeellä ollessaan Suomeen, myymään Ruotsissa omakotitalonsa ja siirtymään takaisin kotimaahansa. Vaimo tässä tapauksessa on pari kolme vuotta sitten tullut Suomeen, perustanut yrityksen täällä ja he ovat sellaisissa ongelmissa, että näköjään mies ei verotuksellisista syistä voi ainakaan toistaiseksi tulla. Esimerkkinä mainitsen, että heidän katsotaan olevan autoverosta päätettäessä eri taloudessa mutta asumistuesta päätettäessä samassa ruokakunnassa. Tällainenhan ei tietenkään ole mahdollista, että eri hallintopäätöksissä menetellään tuolla tavalla. Siis on paljon tällaisia verotuksellisia epäkohtia, jotka tulee korjata.

Sitten on tullut vielä tällaisia kirjeitä minulle aiemmin, että huomattava osa suomalaisista ulkomailla olleista diplomaateista haluaisi palata Suomeen, tulla Suomen kansalaisiksi ja maksaa myös veronsa tänne, jos heidän kahdenkertaista verotustaan kevennettäisiin. Minusta niiden suomalaisten, jotka haluavat palata isiensä maalle, olosuhteita tulisi kaikin tavoin helpottaa. He toisivat monella tavalla tänne omaisuutta ja tuloja ja myös hyödyllistä tietoa ja kokemusta. He olisivat arvokkaita avainhenkilöitä.

Kaiken kaikkiaan kahdenkertainen verotus, jota näköjään esiintyy — siellä täällä on pieniä ryhmiä — tulisi poistaa. Toivon, että nämä epäkohdat otetaan nyt valiokunnassa huomioon ja tältä osin muuttaen tämä esitys viettäisiin lävitse.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Esillä oleva lakiesitys on fiskaaliselta merkitykseltään niin vähäinen, että se ei ansaitsisi näin pitkää keskustelua lainkaan. Sen sijaan sen periaatteellinen merkitys on sen verran suuri, että katsoin minäkin tarpeelliseksi sanoa pari sanaa tästä.

Edellinen eli Esko Ahon hallitushan tarjosi nimenomaan samanlaista esitystä ulkomaalaisten huippujohtajien verotuksen huojentamiseksi. Silloin eduskunta torppasi tämän esityksen. Silloin katsottiin, että esitys oli hallituksen oma tunnustus siitä, että verotuksen taso on käynyt aivan kohtuuttomaksi. Silloin myös katsottiin,

että esitys oli huono signaali työttömyyden kourissa kamppaileville korkeasti koulutetuille insinööreille ja monille tutkijoille, jotka odottivat kiihkeästi työpaikkaa. Tilanne ei ole kovin paljon siitä muuttunut. Verotus ei ole keventynyt. Edelleenkin on korkeasti koulutettuja suomalaisia etsimässä työtä, kiihkeästi toivomassa itselleen työtä.

Tänään tässä keskustelussa on ennen kaikkea puhuttu tutkijoista, opettajista. Perusta tälle esitykselle on kuitenkin ollut kirkkaasti huippujohtajien verotuksen keventäminen. Näin oli viime kaudella, vaikka tutkijat siinä sivussa kulkivatkin.

Sen vuoksi minusta kannattaa nyt tarkastella tätä huippujohtajien verotuksen keventämistä siltä kannalta, että viime kädessä tämä esitys toteutuessaan merkitsisi yritystoiminnan tukea. Tälle ulkomaalaiselle huippujohtajalle nimittäin on tietysti merkittävää se käteen jäävä palkka. Nyt esitetään järjestelyä, jolla valtio pyrkii lisäämään sitä käteen jäävää palkkaa verotusta keventämällä. Jos näin ei menetellä, yritys tietenkin halutessaan huippujohtajan, konsultin tai tutkijan palvelukseen maksaa lisää bruttopalkkaa tai järjestää muita keveästi verotettuja etuisuuksia. Niitä voi olla autoetuisuuksista erilaisiin golfvuoroihin ja kaikkea siltä väliltä, millä on pyritty turvaamaan ulkomaalaisten hyvinvointia ja viihtyvyyttä täällä Suomessa.

Eli minusta on tarpeellista nähdä tämä eräänlaisena yritystoiminnan tukena ja tarpeellista nähdä tämä näkökulma nimenomaan nyt, kun muun muassa suomalaisten pienyritysten tukea ollaan kuitenkin hyvin kriittisesti tarkastelemaan ja ollaan myös leikkaamassa yritysten tukea valtion tunnettujen velkaongelmien vuoksi. Samaan aikaan kuitenkin valtio on järjestämässä välillisesti tukea hyvin valikoidulle yritysjoukole, mitä tämä esitys toteutuessaan merkitsisi.

Johtopäätös minusta keskustelusta, jota täälläkin on käyty, ei saisi olla se, että suomalaisilla on niin huono itsetunto, että meidän täytyy ikään kuin tulevaisuutemme varmistamiseksi ryhtyä laajamittaiseen ulkomaalaisten huippujohtajien tai tutkijoiden ostamiseen. Kyllä minä kannatan kansainvälistä vuorovaikutusta. Kannatan sitä, että saadaan suomalaisiin yrityksiin palkattua myös ulkomaalaisia yhtä paljon kuin suomalaisten vaihtoa ja vuorovaikutusta taas ulkomailla. Sillä on kaikella tavalla tietysti elämää eteenpäin vievä vaikutus, mutta ratkaisevasti tulevaisuutemme on kuitenkin suomalaisten käsissä. Se on kiinni suomalaisten henkisistä voimavaroista ja

suomalaisesta työstä. Sen vuoksi tietysti tähän suomalaisten itsensä verotukseen tulisi palata ja kiinnittää siihen huomiota. Suomalaisten tulevaisuutta eikä Suomen gateway-asemaa voida tällä esityksellä ratkaista.

Minulle on jäänyt epäselväksi, mikä on se taho, joka tätä asiaa lobbaa eteenpäin. Minä toivon, että ministeri käyttäisi vielä puheenvuoron. Silloin, kun eduskunnassa oli edellinen esitys, joka sitten raukesi, kukaan ei rohjennut oikeastaan tulla lobbaamaan sen esityksen puolesta. Sen sijaan meille tuli, vaikka emme edes kovin hanakasti pyrkinneet asiantuntijoita sen ympärillä kuulemaan, oma-aloitteisestikin hyvin paljon palautetta siitä, että sitä pidettiin tarpeettomana. Suomalaiset korkeasti koulutetut henkilöt pitivät itseään kohtaan jopa loukkaavana. He katsoivat, että he kykenevät kyllä hyödyttämään yrityksiään ja suomalaista yhteiskuntaa kehittämään, jos heille vain annetaan siihen tilaisuus. Lobbareita tämän asian ympärillä ei ole tähän mennessä kyllä ilmaantunut tämänkään eduskunnan puheille. Sen takia herää epäily, onko se nyt jäänyt vain närästämään esitystä kirjoittaneita virkamiehiä, jotka sinnikkäästi ajavat ajatustaan läpi. Toivon, että ministeri tästä meille vielä kertoisi.

Minusta verotusta pitää alentaa, palkansaajan verotaakkaa pitää keventää. Täällä tuotiin yhtenä ajatuksena ymmärtääkseni ed. Lapintien puheenvuorossa esitys verotettavan tulon alarajan nostosta. Sellaisista puheista varoittaisin kuitenkin synkeästi. Sen verran olen veroproblematiikkaan ehtinyt paneutua aikaisempina vuosina eduskunnassa, että tiedän, että verotettavan tulon alarajan nostolla saadaan erittäin suuria menetyksiä verotulojen kertymään ja niistä menetyksistä suurin osa koituu hyvätuloisten hyödyksi. Verotettavan tulon alarajan nostohan hyödyttää paitsi niitä pienituloisia, jotka jäävät sen alapuolelle, kaikkia muitakin, joiden verotus alkaa vasta siltä alarajalta. Se on yksi niistä esityksistä, joita toistuvasti kuulee eduskunnassakin esitettävän hyvää tarkoittaen. Ymmärsin, että tässä oli kysymyksessä pienituloisen puolustaminen nytkin.

Toivoisin, että se ajatus ei kovin pitkälle itäisi eikä jäisi elämään, koska verotettavan tulon alarajan nosto todellakin massiivisimmin koituu hyvätuloisten, keskituloisten hyödyksi, sinne minne se ei ole tarkoitettu ja mihin valtiolla tällä hetkellä ei ole varaa. Muuten olen samaa mieltä, että kun veroalennuksiin käydään, painopisteen pitäisi tietysti olla pieni- ja keskituloisen palkan-

saajan käteenjäävän tulon vahvistamisessa ja verotuksen keventämisessä sillä tavoin, että se suosii nimenomaan pieni- ja keskituloisia.

Toivon, että ministeri voisi vielä verojaoston kanssa käydä keskustelua tämän esityksen tarpeellisuudesta, ja verojaosto kuultuaan asiantuntijoita kävisi samanlaiseen harkintaan kuin edelliselläkin kaudella. Silloin me hyvin yksimielisesti, yksituumaaisesti Esko Ahon hallituksen esityksen hautasimme ja totesimme, että se ei ansaitse kovin paljon julkisuutta eikä keskustelua tässä talossa, että tärkeämpiinkin tehtäviin täytyy varata aikaa. Sen vuoksi toivoisi, että tätä voitaisiin nyt rauhassa vielä harkita, ettei jouduta tästä tulisiin periaatteellisiin taisteluihin. Tämän merkitys on tosin erittäin marginaalinen valtiolle, mutta toisaalta tämä on korvattavissa muilla toimenpiteillä niille, jotka todella tänne haluavat tulla työkokemusta saamaan ja rikastuttamaan tätä yhteiskuntaa työpanoksellaan.

Ed. Ala - Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Elon puheenvuoron johdosta, mutta ed. Hämäläisen varsin hyvään puheenvuoroon olisin yhtynyt ja todennut myöskin sen, että pienituloisten osalta veroteknisesti on lähestyttävä sitä ongelmaa vähennysteitse, jotta pääsemme siinä eteenpäin.

Ed. Elon laskuoppiin olisin vielä palannut ja tullut siihen, että kyllä työväenliikkeen parhaita perinteitä, eikä, edustaja Elo, ole niin, on aina ollut oikeudenmukaisuus, Forssan päivistä lähtien. Onko tämä esitys oikeudenmukainen eri avainhenkilöiden osalta, jos ajattelempa, mitä eri avainhenkilöitä suomalaisilla yrityksillä on? Onko se oikeudenmukainen veronmaksajatulonsaajaryhmien osalta? Tätä joudumme nyt kysymään. Minäkin lähdän siitä, että tässä laissa on sellaisia kohtia, jotka kannattaa käsitellä, mutta avainhenkilöiden tuloverotusale kannattaisi nyt hyllyttää ja hoitaa ensin tärkeät asiat pois eli pieni- ja keskituloisten verokiilaongelma, joka on työllisyyden suurin este Suomessa. Hoidetaan se ensin pois ja sen jälkeen katsotaan, mitä on syytä tehdä ulkomaalaisten osalta.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Ala-Nissilä ei ilmeisesti jaksanut kuunnella puheenvuoroani kovin tarkkaan, kun nimenomaan korostin sitä, että oikeudenmukaisuusnäkökulmasta lakiesitys ei ole kovin kehuttava. On aivan selvä asia, että suomalaisten on vaikea niellä tämän laatuista ajattelua.

Kyllä me olemme muutenkin ed. Ala-Nissilän kanssa aika pitkälle samaa mieltä siitä, mistä tässä nyt pitäisi uudistus aloittaa, kuten varsinaisessa puheenvuorossani totesin.

Toivon, että verojaosto tarkkaan asiaa miettii ja antaa eduskunnalle lausuntonsa. Sitten katsotaan, onko sillä mahdollisuuksia vai ei. Tällä hetkellä vaikuttaa kyllä, kun yli puoluerajojen täällä tuomitaan tämä esitys, aika huonolta sen mahdollisuus tulla hyväksytyksi eduskunnassa.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Olen pohtinut sitä, mistä oikein on kysymys, kun kertaalleen hyllytetty esitys tuodaan uudelleen eduskuntaan. Luulen, että ensimmäiseksi on kysymys siitä, että todellakin ministeri Viinanen on saanut hallituksesta niskalenkin ja valtiovarainministeri on saanut hallituksen talouspolitiikasta selkävoiton. Lakiesitys ikään kuin heijastaa sitä muuttunutta tilannetta, että kun vielä edellisen hallituksen aikana sentään valtiovarainministeriön esityksiin suhtauduttiin hallituksessa kriittisesti, nyt valtiovarainministeriön esitykset menevät suurin piirtein sellaisinaan lävitse hallituksessa.

Toiseksi on mielenkiintoista kysyä, mikä erityisesti ministeri Viinasta kiinnostaa tässä esityksessä. Mehän muistamme, että hän ei ole kovin innokas ollut käymään eduskuntakeskusteluja, mutta viime hallituksen aikana hän puolusti kuin leijona tätä esitystä ja löysi mitä kummallisimpia syitä ns. avainhenkilöiden veroalen toteuttamiseksi. Luulen, että kyse on siitä, että hän on antanut joillekin henkilöille henkilökohtaisen lupauksen siitä, että tällainen veroale toteutetaan. En voi muuten ymmärtää hänen hänen innokkuuttaan viime hallituksessa. Hän yritti useaan kertaan vuoden 93 aikana hallituksessa saada tämän veroale-esityksen lävitse onnistumatta siinä. Vasta vuoden 94 alkupuolella ministeri Viinanen sai toiveensa toteutetuksi ja tuoduksi tämän esityksen, jonka toteuttamiselle eduskunta sitten pani sulun.

Luulen, että tässä on kysymys ministeri Viinosen henkilökohtaisesta arvovallassa, hänen antamistaan lupauksista joillekin kansainvälisille yritysjohtajille. Toivon, että ministeri Alho ei tästä lakiesityksestä tee itselleen saman kaltaista arvovaltakysymystä kuin ministeri Viinanen, sillä muuten arvovalta saattaa kärsiä.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Ed. Laakso lopetti puheenvuoronsa arvelemalla, että tämä olisi jollakin tavalla ministeri Viinaselle arvovaltakysymys ja toivoi, ettei se olisi sellainen

minulle. Arvovallasta tämän asian kohdalla ei todellakaan ole kysymys. Kysymys on siitä, että osana kansainvälistymistä on haluttu puuttua siihen ongelmaan, joka oikeaksi on havaittu. Tällaisia vastauksia on tullut hyvin paljon, että Suomen tuloverotus koetaan liian korkeaksi tulla väliaikaisesti tänne työskentelemään. On eri asia tulla tänne pysyvästi, jolloinkin onkin suomalaisen sosiaaliturvan piirissä ja voi nauttia niistä etuuksista, joita korkealla verotuksella tähän maahan saadaan ja joista mielestäni tulee myös pitää kiinni.

Siis vastaus tähän, mikä on tämän ehdotuksen motiivi, on: erityisesti juuri kansainvälistymisen edistäminen. Tämä ei tietenkään ole ainoa asia, mutta eihän olekaan olemassa mitään sellaista kaikkivoipaista yhtä keinoa tai jotain yhtä ohjelmaa, joka tämän ratkaisisi, vaan se koostuu pienistä ehdotuksista. Osaksi kansainväliseen verotukseen liittyvää lainsäädäntöä on liitetty myös ulkomaalaisen palkansaajan lähdeverotus täällä Suomessa.

Olin keskustan palkansaajapäivillä, jossa puheenjohtaja Aho vertasi Suomen talouden tilannetta hyvin oivalla tavalla vuosisadan alun tilanteeseen, jossa torppareiden ja tilattomien tilanne oli saman kaltainen kuin täällä hetkellä suomalaisten työttömien tilanne on. Jos mietitään, mitkä olivat ne yritykset, mitä oli se teollisuus, joka täällä investoi ja käynnisti tuotantoa, niin ne olivat sellaisia kuin Finlayson jne. Ne olivat ulkomailta tulevia yrittäjiä, jotka investoivat Suomeen, ja siitä lähti teollisen Suomen nousu.

Vähän samasta kysymys on tässäkin. En yritäkään sanoa, että tämä olisi niin käänteentekevä. Tämä ehdotus ei merkitse ulkomaalaisten palkansaajien kohdalla mitään veroalea. Voi sanoa, että 35 prosentin lähdevero mukaan lukien työntekijöiden maksut, joka nostaa sen siis päälle 40 prosenttia, on ihan korkea. Voi olla, että täällä ei ole vaikutusta ihan tästäkin syystä. Mutta erityinen motiivi tälle ehdotukselle oli juuri se, että tutkijanvaihto ei kertakaikkisesti onnistu, jollei saada tätä asiaa hoidetuksi.

Vielä voin kertoa yhden kokemuksen omasta työstäni aiemmalta ajalta, jolloin edellinen ehdotus täällä oli. Olen erään suomalaisen kulttuuri-tapahtuman kanssa hyvin paljon tekemisissä. Emme pystyneet saamaan haluamaamme ulkomaalaista pätevää festivaalihohtajaa Suomeen siksi, että hän halusi käteensä jäävän tietyn määrän rahaa, koska hänen pitää maksaa omaan kotimaahansa eläkettä. Kun sitten laskimme, mitä meidän pitäisi maksaa hänelle, jotta voisim-

me turvata hänelle tämän käteen jäävän tulon, kertakaikkisesti ei olisi riittänyt budjetti ollenkaan tähän suoritukseen.

Eli siis kyllä kysymys on ihan todellinen, ikävä kyllä. Sen kanssa joutuvat monet tämän tapaiset järjestöt tekemisiin, ja tietysti hyvin monet yrityksetkin joutuvat.

Sitten voi kysyä, mikä on ehdotuksen psykologia. Psykologia, ja se miksi olen ehdotuksen halunnut — siis minä tämän olen valmistellut ja senpä vuoksi tässä on erinomaisen paljon myös muutoksia siihen nähden, mikä ehdotus on ollut aikaisemmin — on ollut tämä, että Suomi on nyt ensinnäkin Euroopan unionin uusi jäsenmaa. Tähän liittyy se, että Suomesta ollaan kiinnostuneita. Tiedot Suomen talouskehityksestä ovat rohkaisevia. Me puolestaan tarvitsemme tänne myös ulkomaisia investointeja. Nythän koko ajan puhutaan vain tästä, että kotimaisen kysynnän pitää elpyä, mutta me tarvitsemme myös tarjontapuolelle hyviä tuotteita, joista syntyy ideoita ja joita markkinoidaan. Me tarvitsemme siihen lisää potkua, ja siinä kyllä tutkimuksella ja tuotekehittelyllä on ehdottomasti avainmerkitys.

Oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo, joista täällä on puhuttu, liittyykin ulkomaalaisten kohdalla siihen, että kun julkisten tutkimuslaitosten, yliopistojen, korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opettajat ja tutkijat ovat lähdeveron piirissä, silloin kun he haluavat sen valita, niin on kohtuullista, että myös yksityisen elinkeinoelämän piirissä toimivien tutkijoiden, yritysten tuotekehittelyosastojen jne. henkilöt ovat samanlaisen kohtelun piirissä. Mutta kun ei heitä voi pää päältä käydä läpi, koska se olisi hallinnollisesti hankalaa, niin siksi vain hallinnollisista yksinkertaisuussyistä on valittu tietty palkkataso, joka heidän kohdallansa on kynnys. Se, että tällaista palkkarajaa ei ole laitettu julkisen puolen tutkimuslaitoksiin, johtuu siitä, että me uskomme, että niissä rekrytointi on sillä tavalla luotettavaa, että ne henkilöt, jotka tänne tulevat, ovat kyvykkäitä ja tarpeellisia ja sitä kautta voivat saada tämän niin kutsutun veroedun, joka on tässä ihan todellinen. Sitähän ei haluta kieltääkään. Eihän tätä muuten esitettäisikään.

Vielä yksi argumentti, joka liittyy tähän, että tämä on häpeällistä suomalaisten kannalta verrattuna näihin ulkomaalaisiin. Jos nyt ihan oikeasti ajatellaan jotain ulkomaalaista, otetaan nyt se tutkija, josta ehkä kaikki olemme samaa mieltä, että on mukavaa, että hän tänne tulisi, niin eihän hän tai hänen perheensä voi käyttää kovinkaan helposti niitä hyviä suomalaisia julki-

sia palveluita, koska hänen äidinkieltensä asettaa siihen rajoituksia. Ei hän voi panna lastansa noin vain suomenkieliseen päiväotiin. Ei hän voi panna lastansa noin vain suomenkieliseen kouluun. Ei hän voi noin vaan käyttää suomalaisia julkisia hyviä peruspalveluita.

Se on totta, että jos hän sattuu sairastumaan ja esimerkiksi joutuu olemaan pitkään hoidossa, niin hän varmasti saa hyvin suuren edun, mutta mistä sitä voi tietää. Senpä vuoksi on ajateltu, että lyhytaikaiseen, kahden vuoden määräaikaiseen oleskeluun voidaan liittää tällainen etu. Joka on kauemmin, hänen on myös integroiduttava suomalaiseen veropolitiikkaan.

Rouva puhemies! Eli kysymys on ihan oikeasta huolesta. Tässä ei ole ketään lobbaria, joka painostaisi, vaan on yleinen tarve saada kansainvälistymisen potkua. Yksi keino on tämä. Katsonne, toimiiko se. Nyt on juuri hyvä sauma siksi, että Suomi on kiinnostava. Niin kuin sanottu, tähän liittyvät todella sitten kaikki ne muut puolet tästä paketista, esimerkiksi kuuden kuukauden sääntö taiteilijoiden ja urheilijoiden kohdalla, minkä vuoksi nyt tuli ajankohtaiseksi, kun se liittyy tähän kansainvälistymiseen ja kansainväliseen verotukseen, käydä keskustelua täällä. Minä, ed. Elo, en ole niin pessimistinen sen suhteen, etteikö tällä voi olla ihan asiallinen ja hyväkin kohtelu eduskunnassa. Toivon sitä, koska pidän tätä tärkeänä.

Opetusministeri Heino: Arvoisa puhemies! En halua pitkittää tätä keskustelua ja toistaa niitä argumentteja, joita ministeri Alho ansiokkaasti on asiasta esittänyt. Halusin vain tuoda esille sen näkökulman, että suomalaisen korkeakoulujärjestelmän, suomalaisen tutkimusyhteisön ja suomalaisten tutkimuslaitosten kannalta tämä esitys on erittäin tärkeä. Kun kansainvälinen tutkimusyhteistyö on myöskin EU:n sisällä viimeisten vuosien aikana tai Suomen jäsenyyden myötä entisestään kiihtynyt, niin todella ongelmaksi on muodostunut se, että tutkijavaihtoa ei kyetä toteuttamaan, koska ongelma on Suomeen tulossa olevien tutkijoiden haluttomuus asettua alttiiksi niin korkealle, aivan liian korkealle, tuloverotuksen tasolle, mikä tilanne meillä maassa tällä hetkellä on.

Yhden lisäargumentin haluaisin tähän keskusteluun tuoda. Se on se, että on totta, että tällä tavoitellaan sitä, että saataisiin ulkomaisia tutkijoita Suomeen. Mutta tällä samanaikaisesti tavoitellaan myöskin sitä, että suomalaiset tutkijat voisivat pysyä Suomessa. Eliikä kun täällä on

sanottu, että pitäisi enemmän kiinnittää huomiota siihen, että ei tapahdu aivovienttiä, niin tämä on nimenomaan esitys, joka kiinnittää siihen huomiota. Jos ulkomaisia tutkijoita ei verotusyistä tule Suomeen, se myöskin tarkoittaa silloin sitä, että Suomeen ei muodostu kansainvälisiä kilpailukykyisiä tutkijaryhmiä, vaan ne ryhmät syntyvät ulkomaille, ja suomalaisten tutkijoiden on lähdettävä Suomesta ulkomaille kyetäkseen osallistumaan näiden tutkimusryhmien työskentelyyn, jotka ovat heidän tutkimustyönsä kannalta elintärkeitä. Eliikä tämän esityksen tavoitteena ja tarkoituksena on myös estää Suomesta ulospäin tapahtuva tutkijoiden aivovientti.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Heinosen puheenvuoron johdosta olisin todennut, että tutkijat ja yritysjohtajat ovat osin vähän eri asemassa. Yritysten osalta perimmältään tavallaan on kyse nyt yritystuesta, niin kuin ed. Hämäläinen totesi. Tavallisilla tutkijoilla tämä veroetuus ei kai juurikaan vaikuttaisi, vaan kyse on huippututkijoista.

Mutta eikö ole ongelma se, että suomalaisia tutkijoita kohdellaan verotuksessa nyt huomattavasti enemmän kuin ulkomaalaisia tutkijoita ja toisaalta suomalaisia huippuosajia, jotka työskentelevät Nokialla, verotetaan paljon ankarammin kuin LM Ericssonilla työskenteleviä ruotsalaisia johtajia? Tässä on selvä ristiriita. Jos ulkomaalaisten erilaiset elämän olosuhteet haluttaisiin verotuksessa huomioida, mikä voisi olla perusteltua, niin eikö silloin pitäisi tehdä menot verotuksessa jotenkin vähennyskelpoisiksi ja sillä tavalla mennä näihin erityisolosuhteisiin mukaan? Nyt tehdään aivan erilainen verotaulukko samassa asemassa oleville suurituloisille veronmaksajille, ja se on epäoikeudenmukaista.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin halusin korostaa vastauspuheenvuorossani nimenomaan sitä, että samaa työtä tekevät tutkijat tai samaa työtä tekevät yritysten palveluksessa olevat henkilöt asetetaan eri asemaan riippuen heidän kansalaisuudestaan. Jos sitten halutaan nimenomaan tukea tutkimustoimintaa, niin esityshän olisi silloin tietysti voitu rajata esimerkiksi korkeakouluihin, yliopistoihin jne., joiden mahdollisuudet toisaalta sitten taas liikuttaa esimerkiksi bruttopalkkaa ovatkin aivan erilaiset ja erilaisten säännösten alaiset kuin yritysten, joissa palkanmuodostus ja palkasta sopiminen on aivan vapaata. Nimen-

omaan olen ymmärtänyt, että nyt, kuten edellisellä kerrallakin, huippuyritysjohtajien erityinen veroetu oli se, joka koettiin kohtuuttomaksi. Tämä oli se, joka sai edellisen eduskunnan päättämään edellisen esityksen raukeamaan.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin todennut tutkijavaihdosta, että Suomessahan korkeakoulujen piirissä tutkijavaihto on tapahtunut suurimmalta osalta eurooppalaisten tutkijoiden välillä. Nyt EU:n myötä tässä tapahtui kyllä radikaali muutos sikäli, että EU-rahoitusta Suomen korkeakouluissa saavat tutkijaryhmät joutuvat etsimään Euroopasta kumppaniyliopiston tai kumppaniyliopistot, joissa tutkijaryhmät toimivat. Elikkä nämä huipputasoin ryhmät toimivat jo eri yliopistoissa, kommunikoivat keskenään hyvin kehittyneen sähköisen tiedonvälityksen avulla ja tapaaavat hyvin sporadisesti. Elikkä ei enää muuteta toiseen maahan sillä tavalla kuin ennen EU:ta, mitä tulee eurooppalaiseen korkeakoulututkijavaihtoon. Se on ihan kokonaan toisen tyyppistä. Totta kai myöskin tapahtuu ns. vanhemman mallista, mutta pääosaltaan se on radikaalisti muuttunut.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Tämä on ollut kyllä harvinaisen naiivia poliittista, populistista keskustelua asian mittasuhteet huomioon ottaen, naiivia siis kahdella i:llä. Täsähän rahamäärät, jotka liikkuvat siinä, että tällä lailla alennetaan ulkomaalaisten yritysjohtajien tai koulutukseen ja tutkimukseen liittyvien ihmisten veromenoja, ovat aika vähäiset, kun se, mihin tällä pyritään kansainvälistymisen kautta, se saattaa olla tuhatkertaisesti meitä hyödyttävä.

On otettava huomioon, kun täällä nyt asetetaan eri asemaan yritysjohtajat ja tutkijat, niin totta kai yritysjohtajilla tarkoitetaan lähinnä sitä, että jos ulkomainen firma sijoittaa Suomeen, perustaa tänne tuotantolaitoksen, se haluaa myös oman huippujohtajansa johtamaan tänne. Tästä kai lähinnä on kysymys, ja näen sen aivan perustelluksi.

Täällä on puhuttu siitä, että ensinnä pantaisiin kaikkien asiat Suomessa kuntoon, verokiilat sun muut. Kyllä meillä on, kuulkaa, aikaa. Ei tämä asia niin paljon vie täällä keskustelultaan, että aikapula tulisi siinä, ettei muidenkin asioida saada kuntoon, jos siihen on vain mahdollisuuksia. Mutta se merkitsisi silloin sitä, että kaikkien veroasteikkoja laskettaisiin vastaavasti kuin tässä esityksessä nyt. Kyllähän varmasti helposti on

sanottu näin, mutta se ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa. En ymmärrä tätä asiaa ollenkaan.

Minä tiedän, että jos jotkut köyhät ihmiset ovat kuuntelemassa, niin sanovat, että ihan hullu mies se Aittoniemi. Mutta kyllä tilanne on se, että minä en näe tässä mitään järkeä, varsinkin kun vaalit ovat vielä niin kaukana, ettei kannattaisi näin populistisia olla. Koetetaan nyt pitää vähän järki asiassa ja suhtautua asiaan realistisesti, vaikka tässä nyt opposition edustajia ollaankin.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Minusta ehdotus on eettisesti inhottava, mutta maailmassa on muitakin asioita, mitä minä inhoan, kuten esimerkiksi päivän lyhenemistä näin syksyisin. Tässä pitää kyllä tavallaan tutkia, mihin tämä johtaa.

Korkeitten verokantojen ja hyvän sosiaaliturvan Pohjoismaat ovat nyt joutumassa selvästi tiiviimpään kanssakäymiseen alempien verokantojen ja ehkä vähän ohuemman hyvinvointivaltion maitten kanssa. Tämä yhteentörmäys aiheuttaa meille erilaisia hankaluuksia, ja se myös vaarantaa tätä hyvinvointiyhteiskuntaa. Näen joka tapauksessa tämän esityksen yrityksenä selvittää tähän ongelmaan liittyvistä pahimmista kipupisteistä pienimmin vaurioin. En tiedä, onnistuuko se vai ei, mutta tähän tässä on tähdätty.

Yliopistojen ja yritysten osalta tämä lisäksi vaikuttaa siihen, mihin kansainvälisten järjestöjen päämajat sijoittuvat. Täällä ei ole oltu kovin raivoissaan siitä, että Widerin tutkijat saavat olla täällä verotta, ja se on ainoa tapa, jolla heidät on tänne saatu, kun he ovat YK:n palkkalistoilla.

En ole aivan varma, että tämäkään ratkaisu tulee meitä kansainvälistymisessä auttamaan, koska tiedämme, että esimerkiksi Helsingissä toimivien suurlähetystöjen on vaikeata saada henkilökuntaa, siis diplomaatteja, tänne, vaikka heitä ei veroteta täällä lainkaan. Se johtuu ehkä muista maahamme liittyvistä seikoista.

Ed. Ala-Nissilä on siteerannut minua täällä. Hän sanoi minun sanoneen, että kannattaa alenuttaa köyhien veroja, koska he käyttävät enemmän palveluja. Olen perustellut sitä sillä, että näin saadaan palvelujen hintoja alas ja sitten rikkaat henkilöt, kuten ed. Ala-Nissilä, voivat käyttää niitä enemmän, ja näin työllisyys paranee.

Ed. R y h ä n e n: Arvoisa puhemies! Täällä tuotiin esille näkemys, että tutkijoiden ja johtajien verokohtelu jollakin tavalla estäisi aivopää-

oman vientiä. Minä kyllä rohkenen olla kokonaan toista mieltä. Jos vieressä työskentelee samassa tehtävässä toinen, joka kotimaassa maksaa enemmän veroa kuin toinen, niin jonkun jipon, jos hän on älykäs ja avainhenkilö, hän kyllä keksii päästäkseen samansorttiseen veroparatiisiin. Kyllä eriarvoisuus ylipäättään aiheuttaa paitsi tällaista toimintaa, niin ennen kaikkea psykologisella tasolla vaikuttaa ihan kokonaan toiseen suuntaan.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Olisin ed. Soininvaaralle vastannut, tosin hän riensi jo pois, kun kiitin hänen puhettaan veropolitiikasta, mikä oli alkuvuikosta julkisuudessa. Hän käytti ehkä vähän eri sanoja, mitä oli lehdesä todennut, mutta kysymys on todella siitä, että pieni- ja keskituloisten kulutusmahdollisuudet ovat kotimaan palvelusektorin kasvun kannalta erittäin tärkeä asia. Ehkä talouden tämän hetken suurimpia ongelmia on juuri se, että meidän pitäisi saada sinne sekä korkoja alentamalla että veropolitiikan keinoin lisää ostovoimaa ja siten vauhdittaa talouden kasvua. Tässä viittasin selvitysmies Pekkasen lausuntoon ja ed. Soininvaaran puheenvuoroon.

Muutoin ed. Soininvaaran puheenvuoro oli kyllä hyvin pyöreä, ja itse asiaa hän pyöritteli eikä ottanut mitään kantaa, mitä hieman ihmetelen.

Ed. S a s i: Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaaralle on syytä todeta se, mitä tulee kansainvälisiin järjestöihin, että niiden osalta yleensä on tietyt sopimukset, jotka saattavat jopa kokonaisuudessaan vapauttaa henkilöt tuloverotuksesta Suomessa, tai sitten, kuten Pohjoismaisen Investointipankin osalta, on tietty erillinen veroprosentti käytettävissä. Tältä osin täytyy todeta, että ne voidaan aina kunakin yksittäistapauksena erikseen ratkaista.

Kun ed. Soininvaara on kovasti tuloloukku-ongelmia tutkinut, niin ehkä kaikkein mielenkiintoisin ja hurjin tuloloukku syntyy yhteiskunnassa silloin, kun palkkatulo kasvaa, mutta veroprosentti rajusti putoaa. Tietysti voi sanoa, että järjestelmä tältä osin toimii suhteellisen epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Mielestäni tässä on myös aika pitkälti kyseessä moraalinen ongelma. Kansalaisia riippumatta siitä, mistä päin maailmaa he tulevat, tulisi kohdella yhdenvertaisesti. Jos ajatellaan verojärjestelmää, ei kai pitäisi lähteä siitä, että tehdään porsaanreikiä verojärjestelmään, jos meillä on

joku tietty ongelma itse verojärjestelmässä. Siitä syystä tietysti ongelmiin pitäisi aina puuttua ja pyrkiä niitä korjaamaan. Tietysti rakenteellisesti tällainen järjestelmä, jossa palkan kasvaessa veroprosentti yhtäkkiä rajusti putoaa, ei ole kovinkaan tarkoituksenmukainen.

Mitä tulee korkeakouluihin, tältä osin asiat voidaan ihan vastaavalla tavalla hoitaa siten, että valtio tukee ulkomailta tulevia professoreita, tai keitä he ovatkin, maksamalla riittävän suuren palkan, niin että käteen jäävä tulo on yhtä suuri kuin se olisi uudenkin järjestelmän puitteissa, joten sinänsä tästä ei synny mitään ongelmaa.

Mielestäni asia täytyy tässä eduskunnassa hyvin huolellisesti ja tarkkaan pohtia, ennen kuin se voidaan hyväksyä. Meillä on tiettyä kokemusta asian käsittelystä jo edelliseltä eduskuntakaudelta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 77/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 78/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 79/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

**10) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulo-
säännöksen muuttamisesta**

Hallituksen esitys 80/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laeiksi oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta ja oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 16 §:n soveltamisesta vuosina 1995 ja 1996 annetun lain kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 81/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E l o : Arvoisa puhemies! Kun nyt olen neljän vuoden tauon jälkeen ollut puoli vuotta eduskunnassa, oikeastaan olen ihmetellyt sitä vähäistä keskustelua, jota meillä käydään koulutuksesta. Minusta koulutus on kuitenkin eräs tärkeimpiä sekä elinkeinoelämän alojen että yleensäkin yhteiskunnan ja yksilöiden kannalta. Siinä mielessä toivon, että tulevaisuudessa eduskunnalla tulee olemaan useita tilaisuuksia, joissa me voimme perehtyä noudatettavaan koulutuspolitiikkaan.

Mitä tulee lakiin oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta, minusta se on askel oikeaan suuntaan. Mutta yleisesti haluaisin tässä yhteydessä vain todeta sen, että meidän oppisopimuskoulutustamme on varmaan edelleen syytä laajentaa ja toisaalta ammatillinen koulutus saattaa entistä lähemmäs käytännön työelämää. Lähes jokaisessa arviossa tänä päivänä, jota esitetään esimerkiksi elinkeinoelämän puolelta, aina sanotaan, että meidän ammatillinen koulutuksemme on aivan liian etäällä käytännön työelämästä, ja niin asianlaita varmasti on.

Esimerkiksi minulla on leike 19 päivästä tätä kuuta Helsingin Sanomista, jossa todetaan rakennusalan koulutuksesta eräitä asioita, ja siinä muun muassa todetaan se, että rakennusala odottaa, että työntekijät tänä päivänä todella osaavat, että jos kirvesmies on kirvesmies, se ei

ole pelkästään kirves ja mies vaan että hän osaa myös tehdä sitä työtä. Tässä suhteessa esimerkiksi ammatillisessa oppilaitoksessa näyttötyöt tai lopputyöt ovat yleistymässä, ja minusta se on hyvä suunta.

Kokonaisuutena kerran vielä: ammatillinen koulutus lähemmäs käytäntöä, työelämää, ja samanaikaisesti oppisopimuskoulutusta voidaan edelleen laajentaa.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo puuttui varsin tärkeään asiaan. Jo viime kaudellahan ammatillisen koulutuksen puolella on aika merkittäviä uudistuksia tehty, muun muassa aikuisten ammattitutkintolaki, myös kielitutkinto ja ammatikorkeakoululaki, joka tähtää juuri siihen, että korkea-asteella työelämän läheistä koulutusta voisi saada. Toivomus siitä, että eduskunnassa käydään keskustelua koulutuksesta laajemmin, on erittäin hyvä, ja toivottavasti siihen on mahdollisuuksia myös hallituksen toimesta mutta tietysti myös meidän yksityisten edustajien toimesta.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kysymys koulutuksesta ja eritoten lakiesityksessä oppisopimuskoulutuksesta on erittäin tärkeä. Me tarvitsemme selviytyäksemme Suomessa sellaista ammatillista koulutusta, joka on vetovoimaista, joka täyttää yrityselämän, työnantajien ja myös julkisen hallinnon tarpeet mahdollisimman hyvin.

Oppisopimuskoulutuksen arvostus ja myös sen käyttö on lisääntymässä, ja se on myönteinen asia. Näyttää siltä, että nyt on todella havaittu se, että ollaan siirtymässä tällaiseen jatkuvaan oppimiseen. Ammatit, työtehtävät muuttuvat, ja me tarvitsemme välttämättä entistä tiiviimmän yhteydenpidon oppilaitosten, oppisopimustoimistojen ja yritysten välille, ja oppisopimuskoulutus kaikkienensa on koettu hyvin motivoivana. Keskeyttämiset ovat hyvin vähäisiä, ja se on hyvin kannustavaa tänä päivänä. On myös selvää, että lähes kaikki, muistaakseni Pohjois-Karjalan osalta yli 80 prosenttia oppisopimuskoulutuksessa olleista on sijoittunut jo välittömästi työelämään, ja se on todella hyvä tulos.

Kaikkienensa oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen tulisi mielestäni entistä enemmän panostaa ja näin palveltaisiin sekä yrityselämää, julkista sektoria että ennen muuta asiakkaina olevia koulutettavia.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! Olen ed. Väistön kanssa samaa mieltä siitä, että oppisopimuskoulutusmuotoinen koulutus on tärkeää. Viittaisin siihen, että sivistysvaliokunta on oikeastaan koko viime nelivuotiskauden aikana tavattoman paljon käsitellyt oppisopimuskoulutusta. Ongelmanahan on ollut se, että resurssit, joita on ohjattu oppisopimuskoulutukseen, ovat olleet kuitenkin riittämättömät sen takia, että työttömyys on niin voimakkaasti lisännyt nimenomaan oppisopimusmuotoisen koulutuksen kysyntää.

Meillähän on yleinen käsitys Suomessa, että koulutustaso on yksi maailman korkeimmista, mutta tämä totuus, joka sinänsä pitää paikkansa, peittää sen tosiasian, että aikuisväestön ammatillinen koulutus on kuitenkin Suomessa suhteellisen heikko. Oppisopimuskoulutuksella, jota olisi syytä lisätä nykyisestä tuntuvasti, voidaan nimenomaan tätä ongelmaa ratkaista ja lievittää.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Oppisopimuskoulutus on osa työhönsopeuttamista ja osa aikuiskoulutusta. Tässä opetusministeriön ja työvoimahallinnon eli työministeriön pitäisi tehdä selkeästi enemmän yhteistyötä. Toivonkin, että lain käsittelyn yhteydessä, kyseisen pykälän käsittelyn yhteydessä myös nämä kaksi eri institutiota löytävät toisensa.

Ed. E l o : Rouva puhemies! Ed. Lindqvistin puheenvuoron johdosta haluan vain todeta ensinnäkin sen, että Euroopassa on useita maita, joissa eduskunnalle annetaan vuosittain kertomus siitä, miten esimerkiksi koulutusta on edistetty siinä maassa. Minusta me tarvitsisimme tämän laatuisen yhtenäisen selvityksen vuosittain opetusministeriöltä. Toisaalta tietysti meillä on mahdollisuus budjetin yhteydessä aina keskustella siitä varsinkin silloin, kun budjetin vastaus annetaan eduskunnassa joskus joulutammikuussa, mutta toisaalta tiedän kokemuksesta sen, että se keskustelu jää varsin pinnalliseksi.

Mitä tulee siihen, mitä on tehty aikaisemmin esimerkiksi ammattikorkeakoulujen kohdalla, minä olin viime vaalikauden, kun en ollut eduskunnassa, opettamassa eräässä eli Satakunnan ammattikorkeakoulussa, Porin teknillisessä oppilaitoksessa, jossa olen ollut 17 vuotta opettajana kaiken kaikkiaan. Valitettavasti täytyy sanoa, että ammattikorkeakoulut eivät tuo varsinaisesti mitään uutta, mitään parempaa valmiutta ei siel-

lä ole. Päinvastoin opetusta vähennettiin 25 prosentin verran, neljänneksen verran viime vaalikauden aikana. Kun rahoja otettiin pois, esimerkiksi insinöörit saivat neljänneksen vähemmän koulutusta kuin siihen asti eli valmistuu entistä pienemmillä tiedoilla ihmisiä. Esimerkiksi jos ammattikorkeakoulut todella aikovat ruveta kilpailemaan, pitää myös panostaa ammattikorkeakoulujen kehittämiseen.

Olen kovasti tutustunut Saksan koulutusjärjestelmään ja olen sitä mieltä, että Saksan talous ei ole suinkaan pelkkä tällainen irrallinen ilmiö vaan se on hyvin kiinteässä yhteydessä siihen, että koulutus on erittäin tehokasta, käytännönläheistä, ja uskoisin, että meidän suomalaisten kannattaisi hyvin tarkkaan siihen tutustua. Se koskee myös tätä ammatillista koulutusta.

Mitä tulee esimerkiksi insinöörien kouluttamiseen, olen todennut sen, että kun aikaisemmin vaadittiin 80-luvun puoliväliin asti esimerkiksi vuoden harjoittelu insinöörioppilailta, se poistettiin jostakin kumman syystä ja tulee entistä teoreettisempia osajia eli monta kertaa insinöörejä, joilla ei juuri paljon käytännön kokemusta ole. Jokainen voi ymmärtää, mitä teollisuus voi selaisilla tehdä, kouluttaa heidät itse taas uudelleen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 82/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Lakiesitys on periaatteellisesti ja käytännössä erittäin tärkeä. Sitä kuvastaa jo hallituksen esityksen paksuuskin sinänsä. En aio sitä käsitellä kuin yhdestä asiasta. Totean sinänsä, että alioikeus uudistus eli alioikeuksien yhdistäminen ja riita-asioitten oikeudenkäyntimenettelyhän on ollut

voimassa lähes kaksi vuotta eli 1.12.1993 alkaen ja siitä on tällä hetkellä saatu kokemuksia. Osa kokemuksista on myös kielteisiä sillä tavalla, että oikeudenkäyntimenettely riita-asioissa on osittain puuroutunut alioikeuksissa, ja jotakin nopeutta ja yksinkertaistamista siinäkin menettelyssä tarvittaisiin. Mutta se on toinen asia.

Rikosoikeuden muuttaminenhan on pääsääntöisesti samantapainen kuin riita-asioittenkin uudistus ja on tietysti periaatteessa tärkeä ja välttämätön. Hyväähän näissä on se, että varsinainen rikosasian pääkäsittely eli todistajien kuustelut ynnä muut pyritään saamaan yhdessä istunnossa joutuisasti päätökseen niin, että lykkyäisiä niissä ei tulisi. Se on taas toinen asia, kauanko asian käsittely kokonaisuutena kestää, koska pääkäsittely on vain pieni osa lopusta. Mutta menen siihen yksityiskohtaan, jota pidän hyvin tärkeänä.

Asian esittelyssä kohdassa esityksen pääasiallinen sisältö todetaan: "Esityksessä ehdotetaan otettavaksi lakiin nykyistä yksityiskohtaisemmat säännökset oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta rikosasioissa. Ehdotukseen sisältyvät myös säännökset rangaistukseen tai muuhun rikosoikeudelliseen seuraamukseen tuomitun korvausvelvollisuudesta valtiolle." Tässä todella on nämä otettu aikaisempaa yksityiskohtaisesti.

Mutta ongelma on mielestäni se, että tämä ei täytä tältä osin sivistysvaltiolle kuuluvia oikeuksia. Lakiehdotuksesta on kokonaan poistettu se tilanne, että kun virallinen syyttäjä on nostanut syytteen ja syyte hylätään, niin vastaajalla, jonka syyte on hylätty, ei ole ollenkaan mahdollisuutta saada oikeudenkäyntikulujen korvaamista. Se voi tulla kysymykseen meidän lainsäädännössä vain siinä tapauksessa, että todettaisiin, että syyttäjä on menetellyt virkamiehelle niin sopimattomasti, että voitaisiin katsoa, että hän on syyllistynyt virkavirheeseen. Mutta tähän ei kuulu se, että jos valtio häviää juttunsa, niin kuin voidaan sanoa, eli syyte hylätään, vastaaja ei saa oikeudenkäyntikuluja, vaikka ne voivat nousta kymmeniintuhansiin markkoihinkin. Luulen, että tämä menettely vielä nostaa kustannuksia kokonaisuudessaan.

Esitykseenhän alun perin oli ajateltu ottaa säännökset myös vastaajan oikeudesta saada oikeudenkäyntikuluja. Mielestäni se on suuri puute, se on iso periaatekysymys, se on nimenomaan periaatekysymys.

Se on rahakysymyksenkin, se täytyy todeta, mutta ennen kaikkea se on suuri periaatekysymys.

Meillähän sinänsä on todettava, että ihmisiä ei yleensä todeta syyttömiksi, siis tuomioistuimien totea, että joku on syytön, vaan todetaan, että syyte hylätään. Sielläkin on sitten monenlaisia tapauksia, kun syyte hylätään. Joskushan voi olla niin, että alioikeus on tuominnut ja yli-oikeus, hovioikeus on hylännyt jnp. On erilaisia tapauksia. Tai sitten tuomioistuinkäsittelyssä todetaan, että asianomainen teko, mikä se sitten on ollutkin, ei ollenkaan sisällä rikosta jnp. Mutta mielestäni ehdoton velvollisuus olisi se, että säännökset olisivat myös siitä, milloin vastaaja voi saada oikeudenkäyntikuluja valtiolta, kun virallisen syyttäjän syyte hylätään.

Onhan nyt niin, että jos valtio nostaa vahingonkorvauskanteen ja kanne hylätään, riita-asiaa saa oikeudenkäyntikuluja pääsäännön mukaan. Näin pitäisi olla tässäkin. Tässä joutuvat kansalaiset myös sillä tavalla eriarvoiseen asemaan, että syytetyn eli vastaajan ei välttämättä tarvitse maksaa oikeudenkäyntikuluja. Jos hän on esimerkiksi niin varaton, että hän on saanut maksuttoman oikeudenkäynnin ja avustajan valtion varoilla, hänellehän ei aiheudu siitä kuluja, mutta jos ei juuri saa maksutonta oikeudenkäyntiä eikä kuluja, ne jäävät asianomaisen itsensä maksettavaksi. Rikosasioissa vain harvoissa tapauksissa voi tulla kysymykseen, että kotivakuutus tai jokin muu vastuuvakuutus sisältäisi niitä määräyksiä, joilla voidaan saada oikeudenkäyntikuluja korvattavaksi.

Nyt, kun en ole lakivaliokunnan jäsen ja paikalla on lakivaliokunnan jäseniä, pyytäisin tähän yksityiskohtaan aika voimakkaasti kiinnitettäväksi huomion. Sanon, että tämä ei ole minulle mikään hallituspoliittinen kysymys eikä poliittinen kysymys ollenkaan vaan tämä on oikeuspoliittinen kysymys ja sivistysvaltion kansalaisille kuuluva ehdoton oikeus, että asiaa tarkasteltaisiin uudestaan.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mikkola puuttui varsin oleelliseen asiaan. Niin kuin jostakin olen kuulutkin, se olisi ollut hallituksen esityksessä mutta oikeusministeri olisi sen siitä poistanut nimenomaan säästösyistä.

Ed. Mikkola sivusi myös maksutonta oikeudenkäyntiä. Maksuttoman oikeudenkäynnin kautta syydetään lakimiesjärjestöön mahdolltomasti rahaa täysin ilman kontrollia. Nyt, jos halutaan säästöjä kontra kustannuksia, tarkastelemalla näitä kahta asiaa rinnakkain saataisiin ai-

kaan oikeaoppinen järjestelmä, jossa oikeus voittaa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn täysin ed. Mikkolan näkemykseen oikeudenkäyntikulujen korvausasioissa. Uskoisin, että mikäli muutettaisiin esitys sellaiseksi kuin ed. Mikkola esitti, se panisi myös vipinää syyttäjille. Tiedän varsin hyvin — en väitä itsestäni, olen syyttäjänä ollut pari vuotta mutta tiedän — että on paljon syyttäjiä, jotka lonkalta tekevät syytteen ajatellen, että kyllähän tuomioistuin tutkii. Tällöin, jos valtio tuomittaisiin maksamaan oikeudenkäyntikulut, niin varmasti syyttäjien esimies tai ylisyyttäjä — nythän uudistetaan syyttäjälaitosta — tai valtakunnan syyttäjä varmasti antaa aika tiukat nuhteet, jos valtiolta jatkuvasti vaaditaan kuluja jonkun syyttäjän toimenpiteiden vuoksi.

On huomioitava, että ne ovat viattomia ihmisiä. Usein sanotaan, että muun muassa sosialidemokraatit hellivät konnia erilaisilla etuisuuksilla, mutta tässä ovat kysymyksessä nimenomaan viattomat ihmiset, joten luulisi, että tässä tapauksessa kaikki ryhmät, pääryhmät ainakin, lähtisivät asian taakse.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Salo kyllä puhui ilmeisesti asiasta, jota hän ei ollenkaan tunne, kun hän puhui maksuttomasta oikeudenkäynnistä, että siinä kontrolloimattomasti käytettäisiin suuria varoja. Sehän ei pidä ollenkaan paikkaansa. Nythän on tullut erittäin tarkat määräykset oikeusministeriöltä siitä menettelystä, miten palkkiot määräytyvät. Ne ovat tällä hetkellä huomattavasti alempia kuin esimerkiksi viisi vuotta sitten, ja nyt on hyvin tarkat määräykset. Olen tietysti asianajaja ja siinä mielessä joku tietysti sanoo, että tässä puhun ikään kuin omassa asiassani. Sekin voi pitää paikkansa. Mutta määräykset ovat hyvin yksityiskohtaiset, aivan erilaista tasoa kuin aikaisemmin. Siellä leikkuri on toiminut ja lisäksi kontrolloimattomuus on tietysti vähän kyseenalaista.

Aina maksuttoman oikeudenkäynnin palkkiosta määrää se tuomioistuin, joka jutun käsittelee. Siis tuomioistuin aina antaa sen palkkion. Sinne jätetään selvitys, mitä toimenpiteitä on tehty, ja tuomioistuin tarkastaa sen. Se on velvollinen tarkastamaan, että palkkio noudattaa oikeusministeriön antamia ohjeita, ja se harkitsee kohtuullisuuden. Sitä ei koskaan kukaan muu tee kuin se tuomioistuin, joka on nähnyt

koko jutun hoidon myös. Väittäisin, että siinä on tapahtunut hyvin paljon tarkistettua menettelyä viime vuosien aikana, eikä missään nimessä se ole kontrolloimatonta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Syyttäjän on nostettava syyte, jos on todennäköisiä perusteita, että henkilö on syylistynyt rikokseen. Jos lähdetään siitä, että syyttäjä joutuu moitittavaksi ja mahdollisesti presidentin haukuttavaksi, oli sitten sosialidemokraattinen presidentti tai mikä hyvänsä, jos hänen syytteesä menee nurin, niin ei tämäkään ole oikea tie. Täytyy jostakin välimuodosta hakea kompromissi. Jos syytteeseen asettaminen jää kovin vähäiseksi ja tapahtuu vain niissä varmoissa tapauksissa, joissa on vuorenvarmaa, että tuomioistuin tuomitsee asiassa, niin ei tämäkään ole oikein. Niin ed. Mikkola kuin ed. Vähänäkki — ja muutkin tietävät tämän asian, ettei se ole näin helppoa.

Mitä tulee maksuttomiin oikeudenkäynteihin, se on täsmälleen samaa rahassa mälläystä kuin tähänkin saakka asianajajien puolelta. Kysymys on siitä, että jossain määrin muodollisesti joissakin tapauksissa on osoitettu, että yhteiskunnan asiaan ottamalla mielenkiinnolla on ollut jotakin merkitystä, mutta asiat luistavat taas samaan suuntaan eli tämä on asianajajille oikein kulta-kaivos ja tulee olemaan sitä edelleenkin. Siihen tuskin sellaista lainsäädäntöä saadaankaan.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Mikkola tässä varsin ansiokkaasti jo totesi, hallituksen esitys rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseksi on pääsääntöisesti hyvä uudistus. Siinä on pitkälle noudatettu asian valmistelussa jo siviiliasioissa noudatettavia prosessioikeudellisia periaatteita, samoin kuin syytetyn ei enää tarvitse lievemmissä tapauksissa olla oikeudessa paikalla, ei itse eikä asiamiehen välityksellä.

Esityksessä oli alun perin otettu kantaa myös syytetyn julkiseen puolustamiseen, mikä nyt kuitenkin esityksestä puuttuu. Ehkä hallitus on katsonut julkisen puolustamisen kuitenkin suhteellisen vähämerkitykselliseksi, koska syytetyt ovat varsin hyvin perillä maksuttoman oikeudenkäynnin mahdollisuuksista samoin kuin oikeusturvavakuutuksista.

Valiokuntakäsittelyssä otettaneen kuitenkin kantaa syytetyn oikeusturvaan samoin kuin siihen, onko asianomistajan asema nyt riittävän hyvin turvattu, kun oikeudenkäyntiavustaja voi-

daan tuomioistuimen puolesta määrätä vain virallisen syyttäjän ajamissa asioissa ja silloinkin vain pääsääntöisesti väkivalta- ja seksuaalirikoksissa. Voidaan hyvin kysyä, miksi avustaja määrätään vain syyttäjän ajamissa rikosasioissa. Eikö avustaja kuuluisi määrätä vahinkoa kärsineille myös muissa vakavissa rikostapauksissa?

Viime aikoina on käyty keskustelua myös aiheittomasti syytetyn oikeudesta korvauksiin, mikä asia mielestäni kuuluu järjestää oikeusvaltiossa asianmukaisella tavalla, kun varsinkaan kovin suurista summista ei edes ole kyse. Esitetty 20 miljoonaa markkaakin on ilmeisesti aivan yläkantiin.

Asianomistajan syyteoikeuden rajoittuminen tapauksiin, joissa syyttäjä on jättänyt nostamatta syytteen, aikaansaaneen kantelujen määrän lisääntymisen nykyisestään. Tällä hetkellähän asianomistajalla on vielä itsenäinen syyteoikeus syyttäjän rinnalla ...

Ensimmäinen varapuhemies: Pyydän puhujaa jatkamaan puhujakorokkeelta, koska kaksi minuuttia on täynnä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi kihlakunnansyyttäjästä sekä laiksi rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 83/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En vie pitkään aikaa, vaikka tänne korokkeelle tulinkin.

Paikallishallintoa koskevat lait ovat jo kolmannen eduskunnan käsiteltävänä. Ensimmäisen kerran ne olivat täällä vuosien 87—91 eduskunnan aikana, jolloin ne nyt puhetta johtavan puhemiehen ehdotuksesta ja minun kannattamistani jäivät lepäämään, koska lainsäädäntö oli niin huonosti valmisteltu. Viime eduskunnan ai-

kana lakivaliokunnassa asia olisi saatu säällisellä tavalla kuntoon, mutta kun sosialidemokraatit huomasivat, että asia saa sen ratkaisun kuin nimenomaan hallintovaliokunta, jota keskusta kannatti, oli asiassa lausunut, niin parissa kolmessa viimeisessä lakivaliokunnan kokouksessa sosialidemokraatit jarruttivat puhumalla asian siten, että asiaa ei saatu päätökseen tarpeeksi ajoissa, vaan lakiehdotukset raukesivat.

On huomattava, että aina nämä lait ovat tavalla tai toisella rauenneet tai jääneet lepäämään nimenomaan opposition taholta tulleen toiminnan takia. Nyt hallitus on antanut uuden esityksen. Kun sitä hätäisesti luin, niin nimenomaan kihlakunnansyyttäjiä koskevassa laissa, joka on keskeinen ja josta näkee, mihin suuntaan lainsäädäntöä on viety, eivät kovin paljon asiat ole muuttuneet, vaan se tuodaan samanlaisena kuin sosialidemokraatit viimeksi viime eduskunnan aikana halusivat sen toteuttaa.

Suurin kiistahan viime eduskuntakaudella oli se, että keskusta ei hyväksynyt sitä, että pienemmissä kihlakunnissa mahdollistetaan pitkälle menevä yhteistyö keskenään esimerkiksi siten, että syyttäjän tehtävät olisi yhdistetty kahden tai kolmen eri kihlakunnan välillä sillä tavalla, että yhden kihlakunnan syyttäjä toimisi syyttäjänä näissä kaikissa. Perusteena oli silloin tälle ajattelulle se, että yhdessä pienessä kihlakunnassa ei riitä syyttäjälle täysipäiväistä toimintaa. Tässähän ei sellaisenaan olisi ollut mitään ongelmaa, mutta keskustan vakava pelko oli se, että tämä on pohjana sille, että eräänä päivänä 2—3 pientä kihlakuntaa yhdistetään kokonaisuudessaan, ehkä useampiakin, ja näin muodostetaan jättiläiskihlakuntia. Suuri on aina kaunista, mitä nimenomaan sosialidemokraatit ovat ajaneet takaa. Me keskustassa näimme, että tämän tyyppinen toiminta, jossa kihlakuntien koon ja lukumäärän suhteen muutetaan alkuperäisiä suunnitelmia, niin selkeästi heikentää palvelujen tasoa, että siihen ei voida mennä.

Esityksessä on tullut joitakin muutoksia tähän sikäli, että erityisesti Lapin alueella näyttää nimismiesjärjestelmän edelleen käyttöön jättäminen mahdollistavan sen, että haitalta, josta äskén puhuin, ehkä Lapin läänissä saatetaan tältä pohjalta välttyä. Toisaalta tällaisen kihlakuntien välisen yhteistoiminnan päätöskynnyks on nyt selkeämmin siirretty ministeriöön, nimenomaan oikeusministeriöön. Siinä ei ole enää lähtökohtana lääninhallituksen esitys, vaan oikeusministeriö päättää siitä, sallitaanko tällainen tietyllä tavalla epäilyttävä yhteistoiminta tiettyjen kihlakuntien

välillä vai ei. Silloin henkilökohtaisesti olin sitä mieltä, että olisin ollut valmis tämän mahdollisuuden kihlakuntien väliseen yhteistoimintaan hyväksymään, jos päätös siitä olisi siirretty peräti valtioneuvoston tasolle, jolloin päätös olisi ollut varsin laajapohjainen ja kihlakuntien yhteistyötä ei olisi kovin alhaisella tasolla määrätty, mikä on aina tietysti epävarmaa ja epäselvää.

Joka tapauksessa tämä ongelma, jota keskustuta pelkäsi viime kaudella ja jota myös ed. Väistön vetämä hallintovaliokunta pelkäsi, nimenomaan suurkihlakuntien muodostaminen, eli kun pirulle annetaan pikkusormi, se aikanaan vie koko käden, on edelleen olemassa tässä. Jos tällä tavalla tämän tyyppisinä paikallishallintolait hyväksytään kuin nyt hallitus esittää, on itsestään selvää, miten tietyille kihlakunnille erityisesti Pohjois-Suomessa käy. Eräänä päivänä hyvinkin nopeassa tahdissa, kunhan ensin on määrätty yhteinen syyttäjä 3—4 kihlakunnalle, katsotaan, että nämä on syytä yhdistää. Silloin ollaan jättikihlakunnissa, joissa palvelun taso on sellainen kuin se on, mitä tähän asti keskustan taholta on pelätty.

Asia tulee taas lakivaliokuntaan. En tiedä, on tässä aikaa nämä vuodet. On todennäköistä, että tavalla tai toisella paikallishallintolaista on syytäkin jo luopua kokonaisuudessaan tai saattaa se päätökseen. Toivon mukaan kuitenkin lakivaliokunnassakin, jota ed. Vähänäkki varapuheenjohtajana luotsaa, otetaan huomioon esimerkiksi keskustaopposition taholta tulevat rakentavat ehdotukset, jotta saataisiin jonkinlainen kompromissi asiaan. Kun se nyt jo kolmannessa eduskunnassa on, ehkä tämä voitaisiin saada läpi riidattomana. Aika sen sitten näyttää.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi jo varsin selkeästi toi esille ne ongelmat, jotka ovat liittyneet paikallishallinnon järjestämiseen ja erityisesti erillislakien säätämiseen. Eduskuntahan on säätänyt 14.2.1992 lain valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista ja tässä laissa, joka on tulossa voimaan viimeistään 1.1.1997, säädetään paikallishallinnon yleiset periaatteet.

Eduskunnan käsittelyssä hallintovaliokunta on täsmentänyt aikanaan lain perusteluja ja ongelmakysymys, yhtenäisjärjestelmä vai erillisjärjestelmä, tulkittiin tuolloin niin, että erillisjärjestelmää käytettäisiin vain niissä yli 100 000 asukkaan kaupungeissa, joissa sellainen järjestelmä on jo olemassa, eli vanhoissa kaupungeissa. Myöhemmin näiksi kaupungeiksi ovat täsmentyneet Helsinki, Tampere, Turku, Oulu ja Lahti.

Nyt, arvoisa puhemies, hallitus lähtee esityksessään näiltä osin siitä, että valtioneuvoston 14 päivänä huhtikuuta 1994 antamaa päätöstä kihlakuntien virastotyyppistä ja kielellisestä jaotuksesta muutettaisiin ja että edellä mainittujen erillisvirastojen lisäksi erilliset virastot olisivat Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kotkan, Kuopion, Lappeenrannan, Porin ja Vaasan kihlakunnissa.

Näyttää siltä, että tällä laajennuksella pitkälti viedään jo pohja pois siltä eduskunnan ilmaise-malta, itse asiassa kahteenkin kertaan ilmaise-malta tahdolta, että meillä päästäisiin paikallis-hallinnossa niin sanotun yhden luukun periaat-teeseen, kansalaisia palvelevaan järjestelmään, jossa hallinto pyrittäisiin järjestämään ja myös toteuttamaan ja hoitamaan kihlakunnittain. Nyt on pelättävissä, että koko tämä valtion paikallis-hallinnon järjestämisen idea yhtenäisjärjestel-mästä tässä pitkälti romuttuu.

Kuten ed. Aittoniemi jo totesi, edellinen edus-kunta käsitteli silloisen Ahon hallituksen anta-mia erillislakiehdotuksia, ja hallintovaliokunta päätyi yksimielisesti omiin lausuntoihinsa ja myös kahdesta erillislakiehdotuksesta anta-maansa mietintöön. Niissä johtavana ajatuksena oli eduskunnan hyväksymä tahto niin, että kihla-kunnan paikallinen hallinto syyttäjätoimen osalta järjestetään ja myös hoidetaan kihlakunnit-tain.

Tämä toimintatapa ei näytä soveltuvan kaikil-le ja erityisesti nyt Lipposen hallituksen antamat esitykset etäännyttävät edelleen tätä yhtenäisjär-jestelmää, ja voipa sanoa, pitkälti romuttavat myös kihlakuntajaon. Tässä käy niin, että kun näitä kihlakuntia on maassa voimassa olevan päätöksen mukaan 95, joista 90 on yhtenäisjär-jestelmässä ja viisi erillisjärjestelmässä, niin jos tämä esitys etenee hallituksen esittämässä muo-dossa, niin kyllä me muutamassa vuodessa ajau-dumme mitä todennäköisemmin noin 40 kihla-kunnan malliin. Silloin tämä eduskunnan tahto, jossa kansalaisten palvelujen saatavuus ja tasa-arvo tässä suhteessa maan eri osissa piti olla ja pitää olla johtavana ajatuksena, pitkälti romute-taan. Tässä mennään hallinnon yhteenkokoami-sen sijaan tällaiseen hallinnon putkihallintoon, jossa kuntien ja läänin hallintojen antamien lau-suntojen ja varsin perusteellisen valmistelun poh-jalta vahvistettu kihlakuntajako todella romut-tuu.

Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että nyt uusi eduskunta ja uusi hallintovaliokunta, joka tästä asiasta antaa lakivaliokunnalle lau-

sunnan puhemiesneuvoston esityksen mukaan, perehtyy mahdollisimman tarkoin tähän ehdotukseen ja muuttaa tarpeellisilta osin esitystä vastaamaan eduskunnan aiempaa tahtoa.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Itse sen asiasisällön osalta, joka täällä on tullut esille ainakin edustajien Aittoniemen ja Väistön puheenvuoroissa, valitettavasti näitä edeltäviä puheenvuoroja en ollut tilaisuudessa kuulla, on helppo siis yhtyä siihen perussanomaa asiasisällön puolesta, mikä mainituissa puheenvuoroissa on tullut esille. Haluan tuoda kuitenkin pari, sanoisinko, lisänäkökohtaa keskustelun tähänastiseen antiin.

Ensimmäinen näistä on se, että jo edellisen hallituksen aikana annettiin erillislait, jotka annettiin sen aikaisemmin 92 päätetyn paikallishallintolain pohjalta, ja jo tuossa vaiheessa oli kaiken aikaa tavallaan taiteilua ja tarkkaa rajankäyntiä siinä, että sopivatko silloin annetut erillislait paikallishallintolain, tämän raamilain puitteisiin vai törmäävätkö nämä erillislait jo siinä muodossa kuin ne silloin oli annettu vastaan tätä paikallishallintolain tavallaan peruslakia vuodelta 92.

No se kuitenkin todettiin sekä oikeuskanslerin että muiden viranomaisten kanssa, lähinnä oikeusministeriön, sisäministeriön ja myös oikeuskanslerin kanssa käydyissä keskusteluissa, että ne esitykset kuitenkin sopivat siihen paikallishallintolain peruslain puitteisiin. Niillä olisi turvattu se, jos viime eduskunnan aikana olisi nämä mainitut erillislait täällä loppuun asti ehditty käsitellä, että yhtenäisviraston pohjalta kuitenkin aika tiheällä kihlakuntajaotuksella olisi saatu aikaiseksi täyden palvelun kihlakunnat, joissa kihlakunnittain olisi tullut kootuksi syyttäjä, ulosottopoliisi ja rekisterihallinnon palvelut kaikki kihlakuntajakoisesti.

Nyt ne aika pienet, niin säädöstekstissä kuin perusteluissa varsin pienet muutokset, jotka viimekertaisiin lakeihin nähden on tehty, ovat varsin pieniä säädösmäärällisesti, mutta ne ovat niitä avainsäädöksiä, jotka nyt johtavat minun mielestäni niihin vaaroihin, eikä vain vaaroihin vaan faktisesti johtavat siihen, mitä muun muassa viimeksi ed. Väistö täällä sanoi. Syntyy aika laajoja syyttäjäpiirejä ja aika laajoja ulosottopiirejä, joissa todennäköisesti nämä rajat ovat yksi yhteen, ja vaara on tietysti rekisterihallinnon kanssa käydä samalla tavalla.

Sen jälkeen joutuu kysymään ja varmasti poliisihallinnossa joudutaan kysymään, että onko

vanha kihlakuntajako sitten pelkästään tätä poliisitoimintaa varten perusteltu siinä jaotuksessa, mikä se tällä hetkellä on. Vaara on suuri silloin siihen, että monet kihlakunnat lopettavat elämänsä ja ne yhdistetään entistä suuremmiksi kihlakunniksi esimerkiksi sen runsaan 40 kihlakunnan pohjalta. Tämä malli toki oli, niin kuin kaikki varsinkin viime kauden hallintovaliokunnan jäsenet muistavat, jo silloin tosiasiaassa eräiden, lähinnä oikeusministeriössä vaikuttavien tiettyjen viranomaisten malli ja tavoite.

Arvoisa puhemies! Tämä tämmöinen pohdiskeleva puheenvuoro on ihan saatteeksi hallintovaliokunnalle. Toivon, että tarkalla silmällä valiokunnassa selvitetään, ovatko nämä erillislait, joita nyt alkaa tippua, sopusoinnussa ollenkaan tämän paikallishallintolain sanoman ja sisällön kanssa. Toisekseen toivon, että valiokunta katsoo hyvin tarkalla silmällä ei vain sitä tilannetta, mikä näytettäisiin nyt näillä säädettäväksi juuri lain voimaantulon hetkellä, vaan valiokunta pohtisi myöskin sitä, mihin näiden lakiesitysten pohjalta käytännössä valtion paikallishallinto muutaman vuoden sisällä ajautuu, minkä tyyppisiin yksiköihin. Minä toivon, että näissä peloissani ja peloissamme, joita täällä on muidenkin toimesta esitetty, olisin ja olisimme väärässä mutta pahoin pelkään, että emme ole väärässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys laiksi hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 84/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi lääninoikeuslain muuttamisesta ja 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 85/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 86/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta on osa valtion paikallishallinnon kehittämislakeja. Kihlakunnanvirastojärjestelmä, johon poliisi osaltaan tulee kuulumaan, on sekä periaatteelliselta että käytännölliseltä kannaltaan erittäin tärkeä ja merkittävä asia kansalaisten kannalta. Käsitykseni on, on sanottava se rehellisesti, että paikallishallintouudistus edellisellä vaalikaudella oli saamassa paremman muotonsa kuin mitä nyt näyttää tapahtuvan.

Esityksen toteuttaminen aikaansaa maahan itsenäiset ja erilliset poliisilaitokset ja myös todennäköisesti erilliset syyttäjä- ja ulosottolaitokset. Varmaa on, ettei pienissä kihlakunnissa riitä töitä em. kolmelle viranhaltijalle, jolloin väistämättä joudutaan erillisiin yhteistoiminta-alueisiin.

Kun esityksen 6 §:ssä annetaan mahdollisuus Lapin läänissä nimismiehen hoitaa eri osastojen päälliköiden tehtäviä yhteisesti, voidaan aivan hyvin kysyä, eikö samaa menettelyä voitaisi soveltaa myös muualla maassa pienissä kihlakunnissa. Oikeusvaltion periaatteisiin kuuluu myös syyttäjän ja poliisin tehtävien eriyttäminen, mutta ainakin ulosottotehtävien suorittamisessa ei liene suurtakaan ristiriitaa voudin ja nimismiehen välillä, vaikka mainitut tehtävät suorittaisikin sama henkilö.

Maaseudulla on aivan aiheellisesti herättänyt pelkoa ja huolta kansalaisten palvelutason laskeminen siinä vaiheessa, kun poliisitoimen yhteistoiminta-alueita ryhdytään toteuttamaan kihlakunnissa, mikä toimenpide on aivan vääjäämättömästi edessä. Samoin on esiintynyt epäilyjä siitä, etteivät nämä uudistukset kuitenkaan lopulta aikaansaa niitä säästöjä, mitä esityksessä odotetaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys vaatii vielä perusteellisen valiokuntakäsittelyn ennen kuin se on valmis täällä päätettäväksi.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Karpion puheenvuoroon siitä, että nämä vaativat vielä perusteellisen käsittelyn eduskunnassa, on help-po yhtyä.

Hallituksen esityksessä erityiskohtelun saa 6 a §:n mukaisesti Lapin lääni, jossa voidaan erityisistä syistä perustaa nimismiehen virka osastojen päälliköiden tehtävien hoitamista varten. Kuitenkin edellytetään, että sisäasiainministeriön on kuultava oikeusministeriötä tässäkin tapauksessa.

Kuten jo aiemmin ed. Aittoniemi totesi, Lappi näyttäisi saavan jonkinlaisen erilliskohtelun. Tällöin sopii kysyä, mikä on peruste, jolla Lapin läänin osalta nähdään mahdolliseksi suostua poikkeuksiin, kun saman tyyppisiä tilanteita ja perusteita toiminnan ja palvelujen järjestämiseksi on yhtä lailla perustellusti ja tarpeellisesti myös muualla maassa.

Arvoisa puhemies! Me jo viime kaudella pohdimme sitä, mitkä ovat kustannusvaikutukset, jos mennään puhtaasti tällaiseen yhtenäisvirastoon tai sitten lisätään, kuten hallitus on nyt esittämässä, erillisvirastojen määrää. Tämäkään hallituksen esitys ei tuo selvyttä tähän. Me näemme, että tällainen yhtenäisvirasto sittenkin olisi kustannuksiltaan selkeästi edullisin.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Väistö puuttui tärkeisiin asioihin ja jatkoksi puutun kustannuksiin ja talousarvioihin.

Eri alueilla tuntuu olevan hyvinkin paljon erilaisia voimavaroja poliisihallinnossa tällä hetkellä. Esimerkiksi kotikaupungissani Lahdessa on 16 virkaa täyttämättä. Säästöt aiheuttavat sen, että tulevaisuuskaan ei näytä turvalliselta kansalaisten ja kuntalaisten näkökulmasta.

Toivoisin, että kun lakia käsitellään valiokunnassa, kutsuttaisiin poliisijärjestöjen edustajia paikalle ja pohdittaisiin myös sitä näkökulmaa, miten poliisin työt ovat vaativuudeltaan kasvaneet ja tehtävät laajentuneet, mutta henkilöstöä kuitenkin joudutaan jatkuvasti supistamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi Siemenperunakeskuksesta

Hallituksen esitys 87/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 88/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi sähkölain muuttamisesta

Hallituksen esitys 89/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 90/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 91/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystaloudelliseen valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on nyt yksi niistä hallituksen esityksistä, jotka liittyvät hallituksen "pienyrittäjyydestä" toimintapolitiikkaan. On toki myönnettävä, että tällä lakiesityksellä ei ole kovin suurta merkitystä, jos ajatellaan aineellisesti lomautusta, minkä yrittäjät ovat saaneet, eivätkä tämän piirissä ole olleet kovin monet yrittäjät. Mutta ne pienyrittäjät, jotka ovat olleet tämän yhteiskunnan kädenojennuksen ja ymmärtämyksen piirissä, totisesti ovat tällaisen vähäisen tuen julkiselta vallalta, valtiolta, ansainneet.

Tuntuu perin ikävältä ja nurinkuriselta, että hallitus budjettinsakin sivulla siellä täällä

puhuu pienyrittäjä- ja pk-ystävällisyydestään ja kuitenkin sitten tämälaisia esityksiä tätä taustaa vasten tänne tuodaan. Nyt pitäisi rohkaista. Nyt olisi rohkaistun aika pienyrittäjien keskuudessa eikä lyömisen aika. Tässä hallitus on valinnut nimenomaan lyömisen linjan.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen puuttui aivan oikeaan asiaan, kun vielä muistetaan, että lähes kaikki pienyrittäjät ovat tulleet myös arvonlisävelvollisiksi, jolloin he ovat joutuneet entistä tiukemmalle. Talous on sen takia joutunut tiukemmalle, koska ei ole kyetty siirtämään arvonlisäverotusta myytäviin palveluihin, vaan se on jouduttu maksamaan entisistä tuloista. Nyt sitten hallitus vielä "kaikessa ystävällisyydessään" ajottelee ottavan kätensä ja pyytää pois senkin vähäisen ojennuksen, joka on aikaisemmin ollut. Tuntuu aika pahalta hallituksen linja. Pienyrittäjäystävällisyys on todella kaukana.

Ed. L i n d q v i s t: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesityshän tehtiin viime kaudella, ja silloinhan ehtona, että se yleensä hyväksyttiin, oli, että se on todella vain väliaikainen ja siihen järjestelmään palataan. Nyt tuntuu todella pahalta, että siihen ollaan palaamassa, vaikka kuten ed. Salo totesi, arvonlisäveron kautta on tullut pienyrittäjille lisärasitteita, jotka juuri ammatinharjoittajia ja pienyrittäjiä rasittavat erittäin paljon, koska palveluiden kysyntä ei ole ollut sitä luokkaa kun takavuosina.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystaloudelliseen valiokuntaan.

22) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 92/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystaloudelliseen valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö: Rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys liittyy myös hallituksen ohjelmaan ja sen erittäin ikäviin säästöihin. Valitettavasti

tämäkin esitys kohdistuu sellaiseen väestöryhmään, joka muutoinkin on ollut uudessa EU-jäsenyyden tilanteessa erittäin vaikeassa asemassa, tulot ovat romahtaneet, epävarmuus on olennaisesti lisääntynyt, ja hallitus on omilla toimillaan eri tavoin vaikeuttanut maatalouden ja maaseudun tilannetta.

Nyt hallitus esittää, että maatalousyrittäjien omavastuuta eläketurvassa lisätään tuntuvasti jo ensi vuonna, ja hallitusohjelman mukaanhan jatkoa on luvassa. Tämä on siis selvä säästö, jossa heikennetään olennaisesti yhden väestönosan, maatalousyrittäjien, eläketurvaa. Hallitus toteaa tässä esityksessään: "Muutos lisäisi Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen vakuutusmaksutuloa ja tuottaisi valtiolle vastaavan suuruisen kustannussäästön, ellei maksunkorotus johtaisi työtu- lon alentamispyyntöihin."

Arvoisa puhemies! Näitä alentamispyrkimyksiä on jo nyt ollut erittäin tuntuvasti, ja tästä seuraa se, että muutoinkin alhainen eläketurva etenkin maatalousyrittäjien puolisoiden, yleensä emäntien osalta alenisi entisestään. Ei tämä voi olla oikein kun eletään lähellä perusturvan tasoa.

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakiesityksessä kohdistetaan leikkauksia maatalousyrittäjien eläkejärjestelmään, sen valtionosuuteen johtaviin menoihin, niin että ensi vuonna säästö olisi 150 miljoonaa markkaa. Vaalikauden aikana säästötavoite olisi kokonaisuudessaan 600 miljoonaa markkaa. Tämä johtaisi koko maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän tuhoutumiseen niin kuin ed. Väistö jo täällä pohjusti.

Maatalousyrittäjien eläkelakihan tuli voimaan 1970. Yksityissektorin palkansaajilla ansiosidonnainen eläkejärjestelmä on ollut voimassa vuodesta 1962. Maatalousyrittäjien ansioeläkejärjestelmä rakennettiin kahdelle peruspilarille. Rahoitus oli järjestettävä pysyväälle pohjalle, ja toimeenpanoa varten oli perustettava oma eläkelaitos. Vakuutettujen omarahoitussuuden lisäksi rahoituksen järjestämisessä oli alussa ainakin kaksi vaihtoehtoa: kerätä pääomaa elintarvikkeiden hinnoissa eli tuotteiden hinnoissa, niin kuin se tapahtuu muussa tuotantotoiminnassa, tai yksinomaan valtion budjettivaroin. Elintarvikkeiden hintapaineiden ollessa varsin kova osittain voimakkaasta inflaatiosta johtuen päädyttiin valtion budjetin kautta rahoitettavaan malliin, jonka keskeisin elementti on ns. maksualennusjärjestelmä, jossa valtio korvaa alhaisemman ja normaalin mak-

suprosentin välisen eron. Tämä on ns. historiallinen kompromissi.

Tämä malli on toiminut tähän saakka ainakin kohtuullisesti. Eläkevakuutusmaksu on ollut maatalousyrittäjille oikeudenmukainen, ja eläkelaitoksen rahoitus on voitu turvata. Myös vakuutetuille niin sanottu MYEL-vakuutus on ollut kilpailukykyinen verrattuna vapaaehtoisen eläketurvan hankintaan. Merkittävä korjaus eläkeperusteisiin saatiin, kun tämän vuosikymmenen alussa vakuutuksen perusteena olevat työtu- lot nostettiin ajan vaatimalle tasolle.

Maatalousyrittäjien eläkelain voimaan tullessa eläkelaitos vakuutti 400 000 viljelijää. 25 vuoden aikana heistä on jäänyt jo noin 80 prosenttia eläkkeelle. Maataloudessa tapahtuneen voimakkaan rakennemuutoksen johdosta vastaavaa määrää nuoria yrittäjiä ei ole tullut tilalle ja siis vakuutettujen piiriin. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella onkin ollut vuodesta 87 lähtien enemmän eläkkeensaajia kuin vakuutusmaksujen maksajia. Vuoden 1994 lopussa vakuutettuja oli 145 000, kun eläkkeensaajia oli 215 000.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa todetaan, että maatalousyrittäjien ja yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmiä kehitetään muun muassa lisäämällä omavastuita. Lisäpöytäkirjassa todetaan, että maatalousyrittäjien yrittäjäeläkkeiden maksualennus poistetaan asteittain. Myös sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre on ilmoittanut, että MYEL-eläkejärjestelmä saatetaan yhdenvertaiseksi yrittäjäeläkejärjestelmän kanssa.

Budjettiesityksen yleisperusteluihin on lisätty teksti, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ennen vuoden 1997 talousarvion laatimista selvittää, miten maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien toimintaa voidaan kehittää siten, että kyseisillä toimilla saavutetaan hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja säästöjä järjestelmien tehokkuus ja jatkuvuus kuitenkin samanaikaisesti säilyttäen. Valmistelussa otetaan huomioon hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen tehdyt eläkepoliittiset ratkaisut. Tämäkin lauselmä pitää sisällään sen, ettei hallitus aio luopua eläkejärjestelmään kohdistuvista säästöistä. Jos hallitus toteuttaa säästöohjelmansa niin, että poistaa maatalousyrittäjien maksualennuksen, on suuri vaara, että koko eläkejärjestelmä hajoaa.

Valtionosuuden poistaminen muuttaisi ratkaisevalla tavalla MYEL-järjestelmän keskeisintä pilaria, sillä järjestelmän synty ja olemassaolo ovat nojanneet siihen olettamukseen, että vakuutuksen ottamiselle on yksittäisen vakuutetun nä-

köulmasta mielekäs peruste eli vakuutuksen ottaminen on kannattava. Säästöjen toteuttaminen romuttaisi tämän lähtökohdan, jolle vuonna 1969 tehty sopimus ja sen pohjalta säädetty laki perustuvat.

MYEL-maksu on keskimäärin vajaa puolet TEL-maksusta. Alennuksen poistaminen merkitsisi maksutason yli kaksinkertaistumista. Kun viljelijät ovat jo muiden säästötoimien vuoksi taloudellisesti erittäin ahtaalla, pyrkisi moni viljelijä varmaan pienentämään työtuloaan tai luopumaan vakuutuksesta kokonaan, koska järjestelmä ei anna korotetulle maksu-osuudelle enää vastinetta. Tästä olisi seurauksena se, että valtion säästötavoite ei toteutuisi, koska maatalousyrittäjien eläketurvan painopiste siirtyisi takaisin kansaneläkejärjestelmään, siis lähes yksinomaan verorahoilla maksettavaksi.

Kohdistaessaan keväällä säästöpäätökset maatalousyrittäjien eläkejärjestelmään hallitus ei tutustunut MYEL-eläkejärjestelmän rakenteeseen. Olennaistahan tässä MYEL-eläkejärjestelmässä on se, että eläkekustannukset ovat vakuutusmaksutuloja korkeammat. Tämä ongelma on havaittavissa myös LEL-eläkejärjestelmässä, jossa vuonna 1993 kerättiin vakuutusmaksutuloja 1,4 miljardia, mutta vastaavasti eläkkeitä maksettiin 3 miljardia. Erotus rahoitettiin valtaosaltaan työeläkejärjestelmän tasausrahastosta, johon MYEL-järjestelmä ei kuulu. MYElissä vastaava tasaus tulee vielä tänä vuonna valtion budjetista. Kumpikin rahoitetaan veronluonteisilla maksuilla.

Arvoisa puhemies! Tämäkin osoittaa sen, että maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä on joutumassa eriarvoiseen asemaan, jos säästöpäätös toteutetaan hallituksen esittämällä tavalla.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Yhtyen siihen, mitä edellä on sanottu asian sisällön osalta, haluan vain todeta, että tässäkin on kysymyksessä hallituksen esitys, jonka tapaista myös edellisen hallituksen aikana silloinen valtiovarainministeri yritti syöttää sisään, yritti saada silloisen hallituksen hyväksyttäväksi. Siihen ei kuitenkaan menty, ja hallituksen sisällä silloin ymmärtämystä sille, että moiselle tielle ei lähdetä, oli ennen kaikkea RKP:n edustajien keskuudessa, joita nyt tässä salissa ei ole. Saattoi olla, niin tarkkaan en muista, joissakin kokoomuspiireissäkin, siitä en sano varmaa, mutta sen muistan, että RKP:n piirissä ymmärtämystä oli silloin vastustaa tällaista esitystä.

Nyt kaiken sen jälkeen, mitä muutoinkin jo EU sinänsä toi tullessaan, ja kaiken sen jälkeen, miten muutoin hallitus leikkaa kansallista EU-tukea, sitä kaikkea, mitä kerran oli sovittu, kaiken sen jälkeen vielä nyt tälle sanoisiko kukkarolle käydään. Se on iso ja kova juttu, ja minä toivoisin, arvoisa puhemies, että RKP:n kansanedustajat nyt tässä asiassa, erityisesti he, kaiken sen jälkeen, missä ovat aiemmin olleet mukana, muistelisivat vähän kaikkea sitä, mistä ovat olleet sopimassa, mistä ovat olleet päätöksiä tekevässä, ja arvioisivat hallituksen esityksen uudestaan. Uskon myöskin, että vasemmistoliiton piirissä on sellaisia kansanedustajia, jotka ymmärtävät sen hädän ja tuskan, mikä monissa viljelijäperheissä tällä hetkellä on.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa puhemies! Näissä puheenvuoroissa on hyvin tullut tämä MYEL-järjestelmä esille. Ed. Hyssälällä oli hyvin perusteellinen puheenvuoro, mutta halusin vielä painottaa paria asiaa. Kun yleensä väitetään, että valtio osallistuu niin suurella osalla, toki noin 70 prosentilla, maatalousyrittäjien eläketurvan kustantamiseen, se johtuu juuri siitä, että kun tämä järjestelmä luotiin — tämä historia usein unohtuu — oli vaihtoehtona tuotteiden hintoihin sisällyttäminen, joka on normaalimennettely muilla aloilla. Mutta kun haluttiin elintarvikkeiden hinnat pitää alhaisina, niin tulospimuksessa todettiin, että valtio osallistuu tavalan hintojen korottamiseen tämän eläkejärjestelmän kautta. Toisaalta näitä eläkkeenmaksajia on aina vain vähemmän, nyt noin 145 000, ja eläkkeensaajia on runsaasti yli 200 000, niin siitä aiheutuu tämä vaikeus.

Kaiken kaikkiaan maatalousyrittäjäeläkkeet ovat pieniä. Voin kertoa omasta perhepiiristäni, että vanhempani, jotka ovat 40 vuotta alalla olleet yrittäjinä, saavat kansaneläkettä ja maatalousyrittäjäeläkettä yhteensä 5 900 markkaa kuukaudessa.

Todella tähän maatalouselinkeinon muutenkin vaikeaan aikaan sopii huonosti eläkejärjestelmän kuristaminen.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Maatalousyrittäjän eläkejärjestelmä on toiminut kohtuullisesti, tosin sieltä maksettavat eläkkeet ovat hyvin pieniä, mikä perustuu tietenkin siihen, että maksettavat maksut ovat olleet pieniä niin kuin ansiotaso kaiken kaikkiaan. Nyt sitä ollaan edelleen leikkaamassa. Tämä on osa ruoan hinnan alennusta, joka pitäisi kyetä nyt siirtämään

tuotteiden hintoihin, mutta tässä toimimattomassa tilanteessa sekin on mahdoton asia.

Nyt hyvin voimakkaasti ollaan ajamassa linjaa, että maataloudelta otetaan kaikki verovarojen tuetut asiat ja etuudet pois. Sitä ajavat sellaiset henkilöt, jotka kokonaisuutena itse saavat palkkatulonsa yhteiskunnan kukkarosta. Tämä on käsittämätöntä linjaristiriitaisuutta. Toivonkin, että vasemmistoliitto ja ruotsalaiset ottavat sen asian omakseen, että ovat sitten opposition takana, kun tätä asiaa salissa uudemman kerran käsitellään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1996 perittävästä maksusta

Hallituksen esitys 93/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

24) Hallituksen esitys laiksi tapaturmavirastosta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 94/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

25) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 95/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

